MICHIEL DE SWAEN

DE GECROONDE LEERSSE

Onder de verzameltitel **Kleine Dietse Keur** brengen wij een aantal kleine, te weinig gekende schoonheden uit onze Groot-Nederlandse literatuur, uitgegeven in eenvoudig-voorname verschijning, laag van prijs en naar het uiterlijk de naam van boekkunst waardig. Voor een algemeen lezerspubliek, dat ontvankelijk is voor geestesschoonheid in schone taal, een buitengewoon aantrekkelijke reeks.
De deeltjes worden genomen uit verschillende tijdvakken uit onze letterkunde.

In voorbereiding zijn:

1.
DE LEGENDE VAN CHRISTOFFEL

2.
GLORIANT

3.
Michiel de Swaen
DE GECROONDE LEERSSE

4.
Jeremias de Decker
GOEDE VRIJDAGH

5.
E. J. Potgieter
JAN, JANNETJE EN HUN JONGSTE KIND

Redactie:
H. Godthelp en A. J. Schneiders

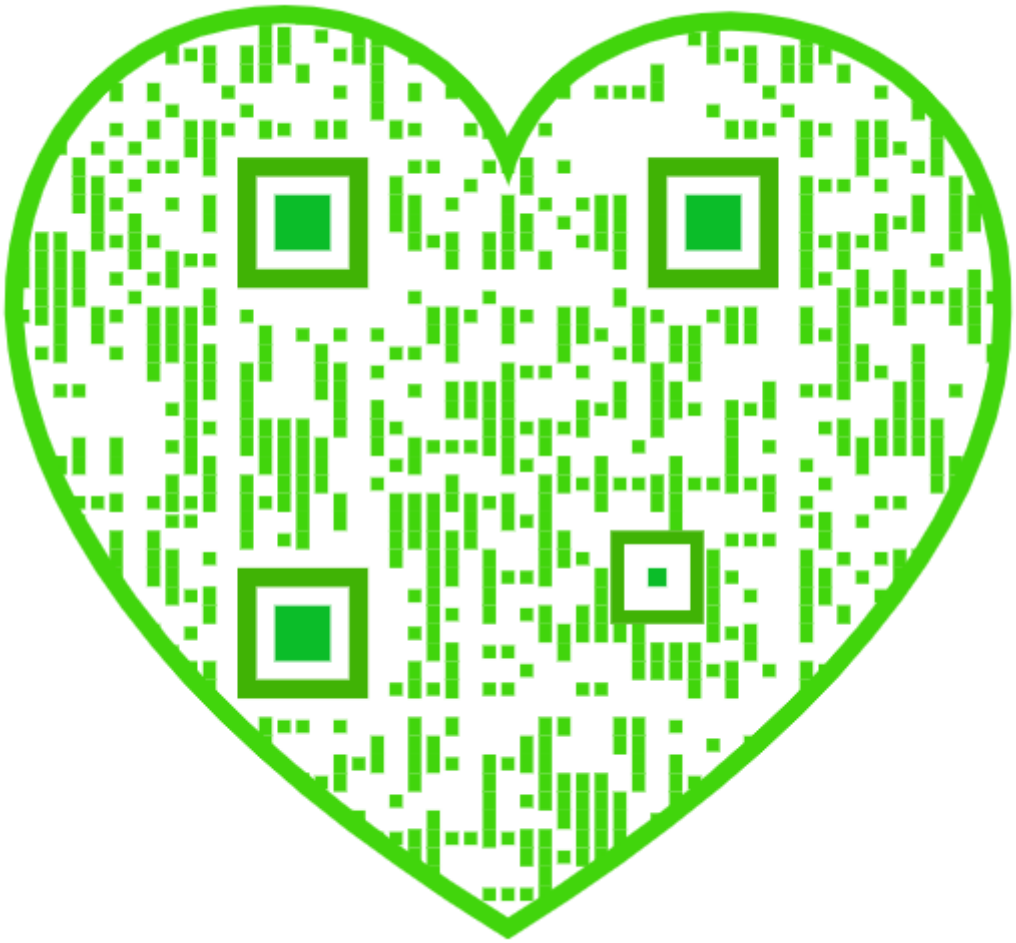

De Verheerlijckte Schoenlappers

of

DE GECROONDE LEERSSE

tot een vastenavontspel
tooneelgewijs opgestelt.

Ingeleid en van aantekeningen voorzien
door

A. J. SCHNEIDERS

AMANT ALTERNA CAMENAE

Veranderingh past noyt so wel,
dan in Parnassus sangh en spel.

SERVIRE - DEN HAAG

MICHIEL DE SWAEN
door H. Shelley naar een doek van Matth. Elias (XVIIIe eeuw)

MICHIEL DE SWAEN

Nederlands dichter en dramaturg.

Aan de romantiek met haar waardering van de volksgemeenschap hebben we het te danken dat 'Holland' niet langer onverschillig is gebleven voor Vlaanderen en zijn cultuur. Niemand minder dan de vlaming Gezelle schreef aan de hollander Alberdingk Thijm in de opdracht van een van zijn dichtbundels:

„De broederhand uit Vlanderland zij u gereikt" en hij hoopte dat de Noorderling ook hem de hand zou willen reiken „in stam- en taalondeelbaarheid".

Langzaam maar zeker is er iets van wederzijdse waardering gegroeid. Potgieter, de evenzeer nationale als liberale dichter, was bevriend met Jan Frans Willems, de voortrekker van de Vlaamse Beweging; Conscience en Gezelle werden hier in het Noorden bekend; en tussen de latere geslachten van „Tachtig" en „Van Nu en Straks" bestond eveneens literaire gemeenschap — zij het een europees-georiënteerde. Ook de zo volkse schrijvers Streuvels en Timmermans genoten hier te lande een grote populariteit en werden door de schrijvers van professie op één niveau gezien met de 'eigen' noordnederlandse prozateurs. En, wat misschien nog meer zegt: de bewondering voor de zuidnederlandse epiek, mystiek, lyriek en dramatiek uit de Middeleeuwen, is thans zonder enige reserve.

Wat Zuid-Nederland tussen 1600 en 1800 heeft voortgebracht, is echter nog terra incognita. Niet geheel ten onrechte; want op een enkele uitzondering na: het werk van de Oisterwijkse Jezuïet Pater Adriaen Poirters (1606—1674) — wiens geestig-volkse „Het Masker van de Wereldt afgetrocken" onder de katholieken even populair is geweest als Cats onder de calvinisten — de twee eeuwen van Spaans en Oostenrijks bewind hebben voor Vlaanderen geen bloeitijd kunnen zijn.

Toch menen we de aandacht te mogen vragen voor een schrijver uit die tijd van verval, nog wel voor een schrijver uit het uiterste zuidwesten van de nederlandse volksgemeenschap: Michiel de Swaen (1654—1707). En niet alleen omdat deze man op de verste cultuurpost, van Duinkerken, in de Westhoek, zijn nederlanderschap is trouw gebleven, — hij heeft ook artistiek meer betekend dan de literatuurgeschiedenissen, met hun terloops vermelden van zijn naam en werk, ons suggereren.

Maar reeds het eerste is enige uitweiding waard. Duinkerken, eer-

tijds een van de admiraliteiten van De Nederlanden, totdat Parma het spaans maakt, komt in 1658 in engelse handen; Karel II staat het in 1662 aan Frankrijk af, en van dat jaar is deze néderlandse stad — waaraan de kaperliedèren en de liedèren op de walvisvangst ons nog herinneren! — aan verfransing ten prooi gebleven. Onder het spaanse regiem geboren, en bijna geheel zijn leven 'fransman' geweest, heeft de Swaen zijn nederlandse aard niet verloochend, en is er zelfs toe in staat geweest literatuur te scheppen die tot op de dag van nu de waardering van zuid- en (zelfs) noordnederlanders heeft, of hebben kàn. [1])

Alvorens over „De Verheerlyckte Schoenlappers of de Gecroonde Leersse" te schrijven, delen we een en ander mee over de persoon van de dichter, de tijd waarin hij leefde, zijn maatschappelijk en kunstzinnig milieu. Aan de Duinkerkse geschiedkundige Dr. Lemaire danken we het dat we enige gegevens over de dichter hebben. In het archief vond hij dat Michiel de Swaen 20 Januari 1654 geboren is, als zoon van Pieter de Swaen, meester-kleermaker op de Houtmarkt. Uit het dossier van het Weeshuis — de „Garde Orpheline", waarvan Michiel de Swaen bestuurslid was — is gebleken dat hij gestorven is op 3 Mei 1707.

Van zijn elfde tot achttiende jaar heeft hij naar alle waarschijnlijkheid het Kleine-College der Jezuïeten bezocht; daar dus geleerd de grammatica, de rhetorica en de poësis, de klassieke en de drie moderne talen. Het laatste kunnen we afleiden uit zijn dichtwerk dat de kennis van deze talen bewijst, en uit zijn daarnavolgende loopbaan: het heelmeesterschap, dat een zodanige voorbereiding vorderde.

Als elk goed „college" had ook het Duinkerkse zijn theater, waarop behalve klassieke stukken met hun vijf bedrijven en met koren, ook door de leerlingen-zelf gemaakte opgevoerd werden. Het onderwerp van de spelen was doorgaans bijbels, en men speelde ze in het Vlaams (de boertige stukken) of in het Latijn, en, bij officiëel hoog bezoek — sedert 1662 was de stad door Lodewijk XIV geannexeerd — ook wel in het Frans. Zo werd er ter gelegenheid van Maria-Geboorte, de 10de September 1664, het door de paters Jezuïeten gemaakte stuk „De Dochter van Jephté" opgevoerd. De Swaen's drama, het martelaarspel *Catharina* — „triomf van het Christen geloof over d'Afgoderij in de Martelij, en de Doot van de H. Maget en Martelaresse Catharina" — vertoont grote gelijkenis met enige drama's vroeger door het

[1]) Hier is 't de plaats niet om een analyse en waardering van de aard van zijn muzikale en barokke, kleurplastische verskunst te geven, en, hoe hij „Cats niet geheel verloochenend, toch..... Guido Gezelle schijnt aan te kondigen".

College opgevoerd: „La Triomphe de la Réligion, enz.", „Triumphe van het Catholijck Geloof". College-invloed blijkt ook uit het Ignatiaanse „Tot meerder Eere Godts", dat we zo trouw als onderschrift aan het slot van zijn drama's aantreffen.

De Swaen is, blijkens bijna al z'n werken, de stem van het katholieke Vlaanderen. Ten overvloede halen we hier enige verzen aan van de dertigjarige, uit „Jezus Leven en Dood":

Het christen leven is versuchten, waeken, strijden,
Het christen leven is versterven, vasten, lijden,
Geduerigh in de weir, geduerig op de wacht,
Noyt rusten, altijd zijn gewapent, dag en nacht.

Op z'n achttiende jaar (1672) is hij voor heelmeester gaan studeren, een studie die zes jaar eiste, waarvan er drie bij een Duinkerks heelmeester moesten worden doorgebracht. Na afloop van zijn studie (1678) trouwt hij Maria Damast, de dochter van een oud-schepen van de stad. Dit, alsmede het feit dat zijn eerste kind door de pastoor der parochie zelf wordt gedoopt, en ook de lof die tijdgenoten hem geven, zeggen ons dat De Swaen een algemeen-geacht burger is geweest. Van 1688—1692 is hij „Raad", lid van de magistraat „binnen Duinkerken". Dat hij het niet tot schepen gebracht heeft, moet aan zijn vlaamsgezindheid worden toegeschreven, — geen aanbeveling bij de Franse overheid. Vermelden we nog, dat hij enige jaren regent van de „Garde Orpheline" is geweest, en lid van het Sint Sebastiaansgilde.

Reeds genoegzaam moge gebleken zijn, dat De Swaen Duinkerker Katholiek, Duinkerker Vlaming was, en het is voor hem als dichter van grote betekenis, dat na de inlijving in 1664 het Vlaams als officiële taal van de Westhoek wordt vervangen door het Frans. Dat hij als ontwikkeld man Vlaming in taal en zeden is gebleven, bewijst wel een krachtig-levend nationaal bewustzijn.

Ook te oordelen naar zijn vertalingen van de Cid en Andronicus beheerste De Swaen het Frans uitstekend; toch heeft hij al zijn poëzie en drama's in de moedertaal willen (moeten) schrijven. Van zijn werk noemen we:

„Verscheyde Godtvruchtige en sedige Rijmwercken" (twee bundels), „Nederduytsche Dightkunde" (een poëtiek), „De Menschwordingh", „Het leven ende de Doot van Jesus Christus", „De Zedighe Doot van Keyser Carel den Vijfden (diens troonsafstand), „Catharina", en de klucht „De Gecroonde Leersse".

Als echt Duinkerker was hij uiteraard lid van de rederijkerskamer: Sint Michiel, met de zinspreuk Verblijdt u in den tijdt. Waren de literaire 'gilden' — nog stammend uit de middeleeuwen — in het Noorden door Oorlog en Calvinisme verdreven, in het Zuiden stonden ze nog in fine fleur. (Zijn daar blijven leven tot zelfs na de Franse Tijd.) Van zijn vroege jeugd af is hij aan de Kamer verbonden geweest; in 1687, op z'n drie-en-dertigste jaar, wordt hij gekozen, verkozen, tot de hoogste waardigheid, die van Prince. In de zaal onder het (thans afgebroken) torentje van de oude Kaaipoort kwamen de kameristen onder hun factor bijeen „om er de konste van Apol te beoefenen, en hun gedachten een weynigh te verzetten". („Zedelijcke Rijmwerken", blz. 129). Met verscheidene kamers in het zuiden stond De Swaen in relatie; reeds dáárdoor dat zijn kamer op prijskamp komt bij anderen. Zo in 1700, om mee te dingen in de prijskamp uitgeschreven door „De Drie Santinnen" van Brugge. Wederkerig ontvangt „Sint Michiel" de collega's. Toch, het pleit voor De Swaen als dichter dat hij niet zonder critiek op deze instituten is. Een Ieperse vriend Sr. G. D. D. „de uytnemende Dichtmeester" vermaant hij, om voor „den dwasen hoop der rederijkers" niet te verzaken aan de Poëzie. Ziehier een fragment uit zijn gedicht:

Ey segh, wat is er togh, in al die Reden-scholen,
Meer dan laetdunkentheyt en ijdle waen verscholen?
— — — — — — — — — — — — — — — — —
Een Nar die nauwelijx twee veersen schrijven can,
Wil daer gepresen sijn als een doorluchtigh man.
Dien denkt hij weerdigh sij op Pegasus te vliegen,
Omdat hij somtijts meer als andere derft liegen;
En desen houdt sigh voor een schranderen poëet,
Omdat hij Phebus en der Musen naemen weet.

Van zelfstandigheid, een eigen artistieke kijk, voorwaarde voor een meer dan middelmatig kunstenaarschap, was De Swaen alzo niet verstoken.

De Swaen's Kluchtspel „De Gecroonde Leersse".

Van zijn œuvre is het de vastenavondklucht „De Verheerlijckte Schoenlappers of De Gecroonde Leersse" die zich heeft gehandhaafd, en stellig repertoire zal veroveren. 't Is om déze verwachting dat we dit drama voor school- en volkstoneel wensen uit te geven.

Gezien in het kader van het bij uitstek Nederlands genre, het humoristisch-realistisch drama, neemt deze lappers-klucht een waardige plaats in. Want wie denkt daarbij niet aan het palet van Pieter Breughel en Jan Steen, aan het realisme van Van den Vos Reynaerde en de Camera Obscura, aan de middeleeuwse kluchtspelen en aan Bredero's dramatiek en aan Vondels Rommelpotterie! Dezelfde volksaardige geestigheid en directheid.

Naderbij ligt echter de vergelijking met tijdgenoten-dramaturgen, en dan kan De Gecroonde Leersse op één lijn worden gesteld met de stukken van de beste Noordnederlandse kluchtschrijvers: met Thomas Asselijn (diens „Jan Klaaz"), met Pieter Bernagie (zijn „Het Franeker Studentenleven"), met Pieter Langendijk („Het Wederzijds Huwelijksbedrog"). Minder dan de beide laatstgenoemden vervalt De Swaen tot moraliseren. Niet in die mate als zij wordt hij beheerst door het „utile dulci", de neiging om toch vóór alles volksopvoedkundig te zijn. Dank zij de traditie van een katholicisme dat de vrije levensuiting in waarde hield, is hij niet belast met de burgerlijke vroomheid en netheid en redelijkheid die een stempel drukt op de Hollandse productie van de achttiende eeuw. En boven zijn gewestgenoot Ogier munt De Swaen uit in de bouw van zijn drama en in de karaktertekening.

De klucht is een bewerking van een „historie" uit „De heerelycke ende vrolycke Daeden van keyser Karel den V", een volksboek, 1674 uitgegeven *). Deze anecdote is de intrige van De Swaens spel geworden. Maar men leze het hierachter opgenomen prozaverhaal om op te merken, hoe voortreffelijk de dichter, zijn ontleende stof uitgebreid en gedramatiseerd heeft, en, hoe hij o. m. ook alle personages heeft gecreëerd.

Uitnemend geslaagd is De Swaen in zijn vervlechting van de grap van Karel om met het lappersgezin vastenavond te houden en het de morgen daarop, tot aller angst aan het Hof te ontbieden, met het andere thema: de minnestrijd tussen de lappersknechts Joren en Kosen om en met de dochter van de baas, Jaquelijne, en de daaruit voortgekomen strijd tussen Vader en Moeder. De eerste kiest de partij van Kosen, die er warmpjes bij zit; de tweede van Joren

[1]) Te Brussel. Het boekske is een biografie van Karel V; vangt aan met „Keyser Karels Geboorte" en eindigt met „Gebeden van keyser Karel" en „Grafschriften". Hiertussen staan een honderdtal evenzeer kleine stukken: over historische feiten, zedelijke vertogen, godsdienstige bespiegelingen, anecdotes uit 's keizers leven. — Zie het hoofdstuk op blz. 12—13 van de tekst.

en Jaquelijne, als vrouw die het primaire recht van de levenslust erkend wil zien. De oplossing van het eerste thema: Karel blijkt de luitjes goed gezind, heeft meteen die van het tweede gebracht, n.l. als het de Vader daarbij blijkt dat als vrijer van Jaquelijn, zijn 'favoriet' Kosen vóór alles een harteloze duitendief is. Als de lappers het ergste vrezen, smeekt Jaquelijn:

O Kosen! help in noot mijn vayer met je gelt;
Ey, doe soo veel voor mij!

en dan kan de 'minnaar' antwoorden:

Met geld?... neen Jaquelijne,
Waer ick dàt pantje quijt, ik sou van droefheyt quijne!
De saek en raekt mij niét.

Is dit reeds goed van bouw, het hechte van de *structuur* komt nog beter aan het licht als we nagaan hoe de beide thema's: het keizerlijke en het vrijerlijke met elkaar verbonden worden, en dàn het een dàn het ander op de voorgrond komt.

Maar ook de andere grondvoorwaarden voor een goed drama zijn vervuld. Het stuk is een-en-al *handeling:* levendige dialoog, kijven en zingen, feestvieren, vrijage en twist, de komst van de keizer bij de lappers, en hùn opontbod aan het keizerlijk hof. Karels hoveling Ambrosius geeft het wijsgerige, het moraliserige element van het stuk. Ter afwisseling tussen het levendige van de dialogen geeft dit de gewenste rust, maar zijn hovelingse contemplaties zijn ons wat te lang van stof. Vandaar dat we de vrijheid hebben genomen, deze een paar keer enigszins te bekorten. De kleine maar belangrijke rol van zijn Heer, die „zich op z'n lappers wat (wil) vermaken", is ons sympathieker.

Voor de *karaktertekening* alle lof. Hoe waardig — en toch zo gewoon, — zo hartelijk menselijk is de rol van de Keizer: zowel op het carnavalfeestje in de kelderwoning van de lappers, als aan het slot van het drama, waar hij Vader Teunis geruststelt en hem de eer schenkt, op de jaarlijkse gilde-processie een gekróónde laars te mogen dragen. De juiste maat door de dichter betracht in het keizerlijke en het joviaal-menselijke, pleit evenzeer voor hem als kunstenaar dan als mens. De hoveling Ambroos contrasteert met zijn Heer door hoofse gewichtigheid, zorg voor 's keizers decorum en minachting voor het lappers-volkje. Bepaald met liefde voor zijn volk heeft De Swaen Vader Teunis en Moeder Maey getekend: de man die van z'n glaasje en z'n vogeltje houdt, en die zo graag zijn dochter 'goed' getrouwd

zou zien. Die zich heer des huizes voelt, maar de mindere is van zijn vrouw, die het samen met haar dochter wel weet te klaren. Hoe verdedigt zij haar moederrechten tegenover haar man! Jaquelijne is een dartele levenslustige meid, en we gunnen haar zo graag de flinke borst die Jooren is. 'n Mooie tegenstelling — leven en dood — is er tussen de twee vrijers. Caricaturaal? Stellig, — maar daarvoor is het een klucht. Toch met veel werkelijkheid erin. Een staaltje uit een gesprek tussen Jooren en z'n Jaquelijne (uit het 4e bedrijf:)

(sal, Jaquelijne) hij (n.l. Kosen) sijn om 't gèlt gerieft
En ik verstoten?... 'k wou dat de eerste muntevinder,
Vóór hij dat duyvels gelt, dien deugt- en eerverslinder
Met sijnen hamer sloeg, met silver en met gout
In d'aerd versoncken waer!... is 't daerom dat men trout,
Of is 't om kinderen, in eeren, op te queeken?

Waarop Jaquelijn royaal: „Ik hou voor 't lest".

De *taal* van het drama is niet alleen onontbeerlijk om de inhoud van het spel mee te delen, maar van veel fijnere betekenis om het spel z'n leven en kleur, z'n 'echtheid' te geven. Dóór de taal krijgen handeling en karaktertekening het levende, het sprekende. Wat nogaleens aan schrijvers van kluchten moet verweten worden: uiterste ruwheid òf gepolijste beschaafdheid, — van geen van beiden is er sprake bij De Swaen. Spontaan spreken zijn lappers zich recht-en-slecht uit, zijn niet bang een gepeperd woord te gebruiken, maar voelen volstrekt geen behoefte ruw en rauw te zijn. Al leven ze in beperkte omstandigheden, het zijn geen paupers. 't Is een goed ras, met de gezonde instincten. Geen... uitschot, maar van de stof waaruit geloof en ontwikkeling een schoon volk kunnen vormen. Ze zijn zo waar, zonder enige berekening, houden van werken en feesten, zijn tevreden met hun bescheiden bestaan. Al deze eigenschappen komen uit in hun taal. De Swaen heeft zijn taal meesterlijk in dienst gesteld van de typering van z'n sujetten. In de eerste plaats al door het veelvuldig, ongedwongen, gebruik van schoenlappers'jargon'. Zo zegt Teunis tot Jaquelijntje:

Hou op van huylen, of 'k geev' u de schoonste *klik*,
Die oyt een nieuwe *sool* heeft aan den *blok* gegeven...

En in hetzelfde (eerste) bedrijf, tot zijn vrouw:

Trekt aanstonds naar de mert, en koopt wat ons behoeft,
't En sy gij liever van mijn taeye *spanriem* proeft.

Jorens minneklacht (derde bedrijf) begint met het vers:

Een *elsen* is seer fijn, en geeft een cleenen steek.

De Swaen gebruikt voor zijn klucht de taal die hij van kind af in Duinkerken gehoord heeft. Een Vlaams dat — evenals het Hollands van deze, de achttiende, eeuw — weinig verschilt van dat van Gezelle en het tegenwoordige volks-vlaams Zo stabiel de echte volkstaal, vergeleken met het literatuur-idioom van de verschillende tijdperken! Zodat het verstaan van de klucht geen grote moeilijkheden heeft. Enkele eigenaardigheden van het dialect willen we hier noemen:

het veelvuldig gebruik van de slot-n. Zo b.v. „in de*n* vuyst" en „de*n* hoop is veel te groot" en „die blijft een aermen guyt" —

de 'vlaamse h' vóór een woord dat in het algemene nederlands en in de andere dialecten met klinker begint, en géén h waar de andere wèl met h beginnen. Vgl. blz. 49 „absiaer"; blz. 57 „heerelijk geleeft", blz. 58 „erstelt".

het voorkomen van gallicismen: „wacht u van (prenez garde *de*) spijs of drank te trekken uyt hun handen", „hou op van (cessez *de*) huylen". Meer ontleningen ook: „bij faut van", „topie" (priktol), „pendanten" (pendants d'oreilles) —

het andere 'geslacht' van vele woorden: „*de* feest" —

het gebruik van infinitieven met „al", waar wij het participium praesens gebruiken: „al hoesten en rocchelen" (hoestend, enz.) —

de s achter verwantschapsnamen: „tot vayers" (bij vader) —

de andere 'afwijkingen' betreffen het — soms ook verouderde — woordgebruik: „schuyfelen" (zingen van vogels), net „gepapt" (gesteven), enz.

Altemaal verschillen die echter aan het begrijpen en genieten van het spel niets afdoen.

Te weinig hebben we in bovenstaande ontleding de aandacht gericht op wat de quintessence van het stuk en zijn schoonheidswaarde is: het volksaardige, het diets-volkse. Dat is de aroma, het velen onbewust-aantrekkelijke van deze klucht. Want de goede bouw, de levendige dialoog en handeling, de rake karaktertypering en de 'echte' taal zijn toch eigenlijk slechts de technisch-artistieke middelen om het zuivere en krachtige nationaal-volkse zijn diepe, innemende stem te verlenen.

We mogen dan ook met reden verwachten dat dit stuk van 1688 op het Nederlands repertoire komt en — van Delfzijl tot Duinkerken — zich daarop handhaaft.

A. J. SCHNEIDERS.

DE HEERELYCKE ENDE VROLYCKE DAEDEN VAN KEYSER CAREL DEN V

DE VEREERDE SCHOENLAPPERS OFT DE GEKROONDE LEERSE *)

Hoe lief-tallig ende ootmoedig geweest hebben de Vorsten in voorgaende tyden, kan men uyt dese vereeringe gedaen aen de Schoenlappers Ampt binnen Brussel, te recht bemerken: ende alhoewel de Exempelen hier van veel zijn, moeten wy bekennen, insiende het Leven van CAREL den V. dat de blydschap der klyne ende geringe persoonen somtyds het vermaek is geweest van Caesars, ende groote Monarchen: om dan den leser een heerelyk bewijs hiervan te toonen, soo wordt ons verhaelt, dat seker Schoen-lappers Vrouw (willende naer d'oude gewente, met haeren Man ende Knechten de Sitte-gans eten) sig begeven had naer de merkt, koopende aldaer eenen vetten Capuyn, die voor present aen Princen soude mogen vereert worden: desen ontstak den Keyser (daer juyst voor by rydende) met sulk een lust, dat hy gebood aen iemand van de syne, de voorsz. Vrouwe naer te volgen: eyndelyk verwittigt zynde van haere wooning, is des avonds met weynig gevolg daer naer toe gegaen: ende alsoo haer vertrek eenen kelder was, nam hy de vryheyd sonder enige dienaers daer in te treden: ondertusschen syn gragelust nog niet versadigt zynde, versocht aen den Meester (om allengskens tot syn voornemen te geraeken) dat hy met een gauwigheyd syn Leersen wat wilde naeyen; desen sonder eenig achterdenken oft wete wie het was, seyde daer toe geenen tyd te hebben, vermits het den vrolyken avond was van syne vergansing: ondertusschen begosten onse gasten, siende de vrouw vast besig met de tafel te dekken, te watertanden, die den Leers-man (soo men seyt) wel wensten op Hoboken-heyde te wesen: evenwel versocht Syne Majesteyt, niet tegenstaende alle achterdenken ofte ontseg, van te mogen voldoen met een vaene Wyn aen het genoot van soo goeden reuk als hy daer ontfangen had: hier op schoten onse maets in beter gesindtheyd, te meer, siende hun alreede een stuk gelt in den schoot geworpen, soo dat men Carolus (naer 't versoek van neder te sitten) ten hoogsten verwillekomde, op-schaffende alles wat'er neffens den Capuyn nog veerdig was, in voegen deser, dat hem den Keyser met onse Schoen-lappers seer vermaekte; maer soo het wachten van syne

*) Bladzijden 80—83 uit het bundeltje; zie de Inleiding blz. 7.

Edel-lieden op de straet hem vermaenden tot scheyden, heeft hy, in alles vernoegt zynde, de vrienden met een dronk Wyn adieu geseyt. Ondertusschen om dit geval synen vollen luyster te geven, is des anderen daegs den Meester, oft om beter te seggen, den vernieuwer des ouderdoms te Hof ontboden: hier op schoot hem eenige vrees in 't lyf, dog verwonnen zynde van de goede hope, is daer met alle vlyt naer toe getreden: den Keyser hiervan verwittigt, heeft hem doen binnen komen, ende naer d'openinge der saeke, gevraegt: wat hy voor soo vrindelyk onthael, ofte tractement (aen hem bewesen) wensten te hebben: hier over een weynig by sig selve te raede gaende, versocht eyndelyk dat hun Ambacht ter gedachtenisse van dien voortaen soude mogen voeren de *Gekroonde Leerse*, het welk Syne Majesteyt (soo men seyt) tot een algemeyne vreugt der omstaenders aen hem vereert heeft.

Dit spel is vertoont geweest op de saele van Rethorica binnen Duynkercke in den vasten-avont-tijdt des jaars 1688.

PERSONAGIËN:

TEUNIS, schoenlapper
MAEY, sijn wijf
JAQUELIJN, hunne dochter
JOREN—Teunis knapen, en
KOSEN —Jaquelijnes vrijers
KEYSER CAREL
AMBROOS, sijn lijfwacht
Eenen hovelingh.

het Tooneel is te Brussel,
gaat open 's morgens, en eyndight des anderdaegs noenens.

DE GECROONDE LEERSSE

CLUCHT-SPEL

VOOR REDEN

Wij spelen Carel: niet met 't wapen in den vuyst,
Waer voor den grooten Turck van Weenen is verhuyst;
Niet met den Saxenaer aen sijn triomphe-wagen:
Neen, sulcke grootheyt past niet wel op dese dagen:
't Is Vastenavont, tijdt van vreught en soete clucht,
Tijdt van gesangh en spel en danssen en genucht.
Dit doet op ons Tooneel het treurgedicht verstommen
Om, met dien grooten Vorst, bij lappers te gaen mommen:
Hij selve vreest niet voor den stank van d'oude schoen,
Op hope dat hij sal mee eeten van 't kappoen.
't Is waer, daer sullen veel van die hier sijn geseten,
Ook riecken desen stank, en van 't gebraet niet eeten;
Den hoop is veel te groot; dies bid ik vrienden, weest
Te vreden met den geur van een soo lecker beest;
Of, soo u Teun misschien, of Maey doet watertanden,
Wacht u van spijs of drank te trecken uyt hun handen,
Van vrees of Teunis u met sijne spanriem sloegh,
Of Maeye vol gebaer van haere kelder joegh.
Vooral, ik bids u, brengt hier geene schoen te lappen,
Terwijl dien braven baes sal met sijn gasten knappen:
Hij houdt van desen dagh sijn vasten-avont-feest,
Dan waere 't groote sond te raken leêr of leest.
Gij sult eer langh hem sien door toornigheyt ontsteken,
Als Keyser Carel comt van sijne leerssen spreken;
Ook sou die vraegh den vorst seer sorgelijk vergaen,
Quam hij niet dadelijk hant aen de beurs te slaen.
Hier mede stilt hij Teun en alle sijn gesellen,
Die om sijn miltheyt hem aen hunne tafel stellen.
Hoe 't vorder lucken sal, wort u daer na beduydt;
Aenschouwt en lacht; daer comt den lapper Teunis uyt.

Pag. 8: Gravure uit het volksboek *De heerelycke ende vrolycke daeden van Keyser Carel den V* (1674). Michiel de Swaens klucht *De Gecroonde Leersse* (1688) speelt voornamelijk in deze lapperskelder. We herkennen er Teun in gesprek met Karel V, en Maey die de kapoen braadt.

EERSTE BEDRIJF

Teunis opgestaen synde bereyt sigh tot de feest. Hij geraekt met Jaquelijn en Maey in twist over Kosen en Joren; endelijk gebiedt naer de mert te gaen om te koopen wat noodigh is.

TEUNIS. *(Alleen uyt, al hoesten en rocchelen, syn sweetrock toerijgende met de muylen aen de voeten en slodderende koussen.)*

Spou uyt gij rotsak!... wat... het soume wel verdrieten...
Mijn longepijpen sijn gelijk versluysde rieten...
Ick rocchel en ick spouw, en daer en comt niet uyt...
't Is schier een uer dat ick mijn drooge neuse snuyt:
Mijn hooft is soo verstopt dat ick niet uyt can krijgen...
Wat last is 't oud te sijn! 't is quijlen, snuyten, hijgen,
En hoe men quijlt en snuyt, en rocchelt ende spouwt
't Is altijt even na...
(Hij haelt een fles uyt.)
Mijn hert is soo benout...
Me dunkt ik soude wel een brandewijnke drincken...
Maer, dat ons oude Maey mijn aessem niet riek stincken:
Sij is ~~het vieste wijf dat~~ ick mijn leven sagh.
'k Wed, wort se dit gewaer se preutelt gheel den dagh...
Maer preutelen of niet... geen preut'len can in 't lijf gaen
Gelijk dit soopken doet...
(Hij drinkt.)
Dat doet mijn beenen stijf staen
'k Ben als een ander man...
(Hij hoest uyt.)
Daer rijst die taeye fluym,
Die in mijn gorgel sat, soo dik gelijk een duym...
Ick voele mij verlicht door dese stercke kruyden,
De beste medecijn voor sulcken oude luyden,
Als ik en mijns gelijk... geen apotekers goet
En maekte mij soo fris, gelijk dit sloxie doet...
(Hij sit op een drijpeckel neêr, en trekt sijn kousen op.)
Maer, wat schort mijn frioen?... sou 't beesie nogh wel slapen?...
Dat is het niet gewent.
(Hij schuyffelt en spreekt het aen.)
Hoe sit ie soo, al gapen,
Mijn soete bexke?...

(Hij schuyffelt.)

Nu volgh uwen meester naer,
Mijn manneke... Hoe comt gij desen dagh soo swaer?...
Gij placht van 's morgens vroegh altijt te tierelieren...

(Hij schuyffelt.)

O liefste vogelken! o bloem van alle dieren...

(Hij schuyffelt.)

Courage dan... ga' i' an... wat is 't dat u behoeft?...
Nogh drank... nogh saet... wat dan?... gij maekt mijn hert bedroeft...
Mij dunkt ghebt gisteren niet naer gewoont geeeten...
Of is 't plantijne-saet al wederom vergeten?...
't Is zeker dat... het beest is in syn maegh verhit
Dat sijn de reên waerom het nu soo treurigh sit...
Maer 'k sal daer in voorsien soo ras ik sal gecleedt sijn.

(Hij roept.)

Waer sijt gij Jacquelijn?...

(Jacquelijn uyt.)

Gij moest altijt gereet sijn,
Soo dra gij d'eersten hoest van uwen vaeyer hoort.

JAQUELIJN. Dagh vaeyer.

TEUNIS. Jaquelijn, wel aen dan, com dan voort.
Brengh mijne sondaghs schoen... dat 's wel... gespt mijne hosen.

JAQUELIJN. Com vaeyer.

TEUNIS. Wel, hoe gaet?... denkt gij niet meer op Kosen?
Waer is uw tongh?... wat 's dit? mij dunkt gij stueremuylt?
Siet voor u, eer die hant heur aen je vel vervuylt,
Niet spreken?... hé?...

JAQUELIJN. Och! doet mij eer in 't rasphuys steken.

TEUNIS. In 't rasphuys slok? wien? gij?... gij doet mijn bloet ontsteken
Daer gaen geen dochters in van soo een man als ik...

(Sij huylt.)

Hou op van huylen, of 'k geev u de schoonste klik
Die oyt een nieuwe sool heeft aan den blok gegeven...
Waer sijn wij?... sal ik u nogh moeten leeren leven?
Ik weet wel wat u schort: 't is Joren die u quelt,
En daerom is 't dat gij om Kosen u ontstelt...
Maer ik versta dat gij sult mijn geboden volgen

En niet uw sotten sin: of, maek je mij verbolgen,
Vrees voor mijn muylen... ga, en brengh mijn beste kraegh.

TEUNIS *(alleen)*. Ick houde met mijn volk de ganse-feest van daegh,
Die moet ick, naer gewoont, met mijne beste kleeren,
En lijwaet net gepapt gelijk 't behoort, vereeren...
Maer is 't niet droevigh dat de jonkheyt noyt den wil
Van haere ouders volgt, en altijdt na haer gril
Wil huwen? wat... ik sou van spijt mijn knevels branden...
Mijn Jaquelijn, soo flux van voeten, en van handen,
Een brave smulle tas daer manne vreugt in steekt,
Sou die soo jeughdigh voor dien kalaert sijn gequeekt?...
't Is waer den knecht is gauw, en schoon gewent te klappen,
Noghtans de tongh belet sijn handen niet te lappen:
Maer wat is gauwigheyt, ontbreekt er duyme-kruyt?
Een blijk aen mijn gebeur, die blijft een aermen guyt
Bij faut van weynigh gelt om pik en leer te koopen.
En daerom wil ick dat sij Joren laete loopen,
Om Kosen aen te bien, het gen een eerlijk man
Van sijn aenstaende bruyt met recht verwachten kan.
Al is sijn hooft wat plat, sijn beurs is ront van schijven,
Daer mede can een vrou een huisgesin beklijven.
Waer blijf ie Jaquelijn.

JAQUELIJN *(uytcomende)*. Mijn moeyer con de kist
Niet open krijgen.

TEUNIS. Is dat hoofd al weer vergist?...
Met cleyne dingen sijn de wijven strax verlegen:
Soo veel beslagh als of het vroedwijf was gelegen,
En dat om eenen gans of een kappoen te braên:
Daer mee is d'oude vrou in d'herssens meer belaen,
Dan hertoogh Carel was om 't Luyksche volk te dwingen.

JAQUELIJN *(lacchende)*. Maer vaeyer...

TEUNIS. Wel? gij lacht!... behagen u die dingen
Meer dan voorgaende kout van Kosen?... Siet, daer staet
Dat bakhuys weder scheef... hoor Jaquelijn, verlaet
U op dien Joren niet, nogh peys niet op sijn vrijen,
Of 'k weet op wat manier uw koppigheyt castijen:
Ik schik u Kosen toe: 't is Kosen wien ik min;
Soo steek vrij Joren, met een spel uyt uwen sin.

(Binnen.)

JAQUELIJN *(alleen)*. Bij gommen! al moest ik mijn rocks om broot verkoopen,
Gaen wasschen voor de kost, ja achter lande loopen
'k Begeire Kosen niet... mijn vaer doe wat hij wilt,
'k Waer liever levendigh gebraden en gevilt,
Gekapt tot hudsepot, dan met dien mof te trouwen.
Wil vaeyer soo voortgaen 't sal hem en mij berouwen,
Want met een lossen sin bedrijft men dikwils iet,
Het gene men daer na betaelt met groot verdriet...
~~Mijn herssens staen soo los dat ik niet weet waer keere~~[3]...
~~Ik sweere~~, waer het niet uit insicht van mijn eere,
Ik speeld'hem sulk een pert, dat hij wel tienmaal sou
~~Beclagen~~ mij gepraemt te hebben tot die trouw.
Ik trouwen met dien mof!... ik Jaquelijn, met Kosen?...
Dien Jan?... dien koelt-de-pap?... dien cauwaert?... dien vervrosen?...
Met mij?... met Jaquelijn?... ik heb geen man van doen,
Die eene stoof behoeft om sijne leên te broen...
Met Kosen Jaquelijn?... 'k waer liever noyt gebooren
Dan ik, om Kosen, sou verlaten mijnen Joren...
Och Joren! 'k liet voor u tien sulcke Kosens staen;
En soo gij maer begeirt, 'k sal liever met u gaen
Naer Keulen aen den Rijn, of waer gij heen wilt trecken,
~~Dan voor die~~ tirannij mij selven neer te strecken.
~~Maer, of hij niet~~ en wou, en soo mijn vaer ontsagh,
Dat hij van liefde mij voorts maekte geen gewach?...
Dat hij niet meer en quam voor mijne deur verschijne'?...
Dat hij de leepe gaf, aen sijne Jaquelijne?...
De leep aen mij!... sijn lief?... sijn troost?... sijn ziel?... sijn hert?
~~Maer dat siin woorden die de~~ vrijers in hun smert,
~~Soo~~ Ios versieren, als lichtveerdelijk uytspreken:
De tonge praet van 't gen in 't hert noyt heeft gesteken;
Uytwendigh is 't al soet, maer, wat van binnen schuylt,
Ontdekt men niet voor dat de vrijheyt is geruylt,
En dat den vrijer eens, tot meester, is geworden.
Dan is het: wijf, pas op... blijf daer... ga... volgh mijn orden...
Soo lange naer de mart... soo lange hier... dan daer...
Wasch dese hosen... schreep mijn schoenen... kamt mijn hair...
Waer blijft gij platmuts?... is mijn kraegh wel uytgestreken?...
Sa fraey dan... knort gij slok... wacht u van tegenspreken,

Of gij krijgt desen vuyst wel dapper tegen 't hooft...
Och! sou dit ook soo gaen met Joren, die belooft
Mij aen te bidden?... mij als sijn meestres te vieren?...
Sou hij dit, tot hij mij in 't nettien heeft, versieren?
Dan waer ik liever doodt...
(Sij huylt.)

MAEY *(uytcomende)*. Wat schort u Jaquelijn?...
Wat is er?... spreek... sult gij voor mij gesloten sijn?
Voor mij, die u bemin als d'appels van mijn oogen?...

JAQUELIJN *(al snicken)*. Och, moeyer!...

MAEY. Lieve Meyt!...

JAQUELIJN. Och hebt met mij meedoogen!...

MAEY. Waer over... och Jaqlijn wat leet is u geschiet?...

JAQUELIJN. Och! vaeyer wil dat ik met Kosen...

MAEY. Geensins niet...
Is 't daerom dat gij huylt?... hou op, droogh uwe kaken...
Dat zou ik moeten sien... wien? hij den meester maken?
Hij mijne Jaquelijn doen knoopen met een vent,
~~Die schier geen onderschil van man en vrouwe kent~~?
Sou moeyer u daerom soo langh gekloestert hebben,
Besorgt, van op tot neer, met wol- en linne-webben?
Soo deughdelijk geleert navolgens onsen staet?...
Soo rijckelijk voorsien met allerley cieraet?
Met ringen aen de hant, aen d'ooren met pendanten,
Met kraegen sonder ploy, en neusdoecken met kanten?...
Sou 't voor dien dikkop sijn dat uwe jeught soo bloeyt?
Soo quam' er Kosen al gekoust in en geschoeyt,
Soo soud' al het geluk voor dien Jan-hen wel wesen.
Neen dochter, houd u stil, en wilt daer voor niet vreesen
Soo langh ik leven sal, en sal dit noyt geschien:
'k Sou liever u gestrekt voor bey mijn oogen sien,
Ja schey eer van uw vaer dan dit te moeten lijen.
Wat laet dien ouden grol hem voorstaen?... Wie van beijen,
Dat is, van mij of hem, heeft 't meeste deel in u?
Of ik, die soo vol pijn (waer van ik nu nogh gruw)
U in mijn lichaem droegh; met meerder smerten baerde;
Opvoedde met mijn sogh; voor ongeluk bewaerde;
Gekuyst, geëgent heb tot huyden desen dagh;

Of hij, die noyt naer u, hoe seer gij klaegde, sagh;
Bij nacht de hant niet eens wou naer de wiegh uytsteken;
En als gij kreet nie dee dan onverduldigh spreken?...
Bij git! is 't dat hij nogh daer van sijn tonge roert
'k Wil dat den hagel...

JAQUELIJN. Och!

MAEY. Mijn kop is soo ontroert,
Dat ik me selven sou in gramschap overloopen...

TEUNIS *(uytcomende)*. Wat voor getier is dit?... wat is hier te verkoopen
Dat gij soo roept en schreeuwt?...

MAEY. Com hier, eerwaerde Teun,
Is 't gij die Kosen kiest voor uwen liefsten seun?...

TEUN. Wien beter?

MAEY. Die hem 't woort alrede hebt gegeven?

TEUN. Met reden...

MAEY. Die hem stelt voor Joren en voor Steven?...

TEUN. Soo is 't.

MAEY. Die Jaquelijn wilt binden aen dien knecht?...

TEUN. Voorseker.

MAEY. Die haer wilt bedwingen tot dien echt...

TEUN. 'k Beken 't.

MAEY. Die haer bedreijgt met schelden en met slagen?

TEUN. 't Is waer...

MAEY. En die dit al doet sonder mij te vragen?...

TEUN. Ick loochen 't niet.

MAEY. En die wel weet, dat ik niet wil?...

TEUN. 'k Heb daer niet tegen...

MAEY. Ick uw vrou?

TEUN: Ick swijge stil...

MAEY. Haer moer?...

TEUN. En ick haer vaer?...

MAEY. Gij koos uw soon een vrouwe
En ick wil, naer mijn sin, Jaqlijn mijn dochter trouwe'!

TEUN. En ick wil dat se mij hier in gehoorsaem blijf.

MAEY. En ick verbie 't haer op verbeurte van haer lijf.

TEUN. Swijgh... Bij den ackerment gij sult uw bakhuys sluyten
Of...

MAEY. Dreygh niet, of ik loop met Jaquelijn naer buyten,
En laet u hier alleen, met Kosen, uwen baes,
Kookt dan soo g'eeten wilt.

TEUN. Houd op van dit geraes,
En wacht u desen dagh, mij nogh daer van te spreken,
Of ick sal dochters mal, op moeyers rok-lijf wreken...
Trekt aenstonts naer de mert en koopt wat ons behoeft,
't En sy gij liever van mijn taeye spanriem proeft.
(Teun binnen.)

MAEY. Ga, knorpot, trek vrij heen: wij lacchen met uw dreygen
Com, gaen wij Jaquelijn, mijn hoogste troost, mijn eygen
Afbeeltsel, peys niet meer op vaeyers nortse kop;
Wij geven met'er tijdt dien koelt-de-pap de schop.

JAQUELIJN. Och moeyer! sonder u mijn hope viel in duygen

MAEY. Ick sal dien stijven hals naer mijnen wil doen buygen.

TWEEDE BEDRIJF

Ambroos bespiet waer Maey, met het kappoen van de mert comende, ingaet. Kosen claegt over Jaquelijn, hij ontmoet haer, en laet sigh wijs maken, dat hij bemint wort; hij wijkt voor den aencomenden Joren, wien Jaquelijn gehoor heeft. Ambroos, van sijne afspiedingh terug gekeert, gaet sijne boodschap volbrengen.

AMBROOS *(uytcomende al lacchen)*. Wie heeft er oyt soo ver gesworven
om den Noort!...
Voor mij, ich hebbe noyt gelesen nogh gehoort,
Dat in een grooten vorst soo vreemde lusten reesen.
'k Geloof nu evenwel dat sulkx ook waer can wesen;
Al schijnt het wonder vreemt, ick twijffel daer niet aen.
Soo aenstonts comen wij dwers door de mert gegaen,
Met sijne Majesteyt die, wijl wij voren loopen,
Een vrouwe besigh sagh met een kappoen te koopen;
Het stuckie stont hem aen als weerdigh sijnen disch,
Sijn lust was wonder groot: maer op de merten is
Het goet niet voor die 't lust, maer voor die 't eerst betalen.
De vrouw, die soo het scheen niet langer wilde dralen,
Sprak 't boere wijf in d'oor, en telde haer het gelt.
Den Keyser stont hier op een weynighie verstelt,
En, mits hij van 't kappoen seer geeren had geeeten,
Gebood mij dese vrou te volgen om te weten,
Waer haere wooningh is, op dat hij nogh van daegh
Een deel van 't stuckie vleys doe sincken in sijn maegh.
Voorwaer een viese lust: men spreekt van sware vrouwen
Die somwijl in hun lijf veel vreemde dingen brouwen,
En hebben moeten waer het herte naer verlangt;
Maer, wat de sinlijkheyt van mijnen vorst belangt,
Ick weet niet wat geval men dese toe sal schrijven:
Voor eerst het praemt hem niet gelijk de ducke wijven;
't ~~Ontbreekt hem aen geen macht~~: de beste spijs van 't lant
Wordt dagelijx bereyt voor sijnen gragen tant.
Wat is 't dan dat hem drijft, om in een borgers huys,
Misschien bij lappers of nogh hatiger gespuys,
Te soecken wat hij 't huys can nutten met sijn heeren?
Wat, sou men seggen, can een keyser meer begeeren,
Dan hem sijn grooten staet en overvloet aenbiedt,

En die, in volle maet, al wat hem lust geniet?
Sal 't borgers huys hem doen de spijse beter smaken?
Of sou een lappers kout of praetie meer vermaken,
Dan prinssen onderhout? Ik weet niet wat het sij;
Dit sie ik, dat men self in d'hoogste heerschappij
Het herte niet versaet; geen staet, hoe seer verheven
Can aen des menschens ziel vol vergenoegen geven.
Vorst Carel sal van daegh misschien meer sijn tevreden
Met slechte borgers kost, als hij oyt in 't voorleden
Met keysers spijse was... maer 'k blijf hier lange staen...
Siet 't wijf van ons kappoen, comt met haer dochter aen.

(Ambroos blijft ter sijden.)

MAEY. Jaquelijn. Wat dunkt u van dien koop?

JAQUELIJN. Ik sagh, mijn levens dagen,
Geen leckerder kappoen... Ey Moeyer, laet mij 't dragen,
Eer dat gij u vermoeyt.

MAEY. Geen noot.

JAQUELIJN. Gij trok van pas,
In 't toeslaen van den koop, het gelt uyt uwe tas,
Want eenen grooten heer quam achter ons al sluypen,
Ten uytersten gesint om u te onderkruypen:
Ook scheen hij wat verstoort, toen gij er meê vertrok.

MAEY. Daer lach ick mee, mij lust soo wel een goeye brok
Somwijlen t' eeten als die opgepronkte heeren,
Die dikwijls staen te pronk met andre liedens kleeren:
Een ieder draeghe en eet hetgen hij heeft betaelt.
Voor mij, ick hebbe noyt iet op den kerf gehaelt
En 't waer mij groote pijn geborghde spijse t'eeten.
Gemeene liedens lust heeft rijcke altijt gespeten:
Dogh, spijten ofte niet, ik spotte met dien heer;
Al lapt uw vayer schoen hij heeft geen mont van leêr,
't Kappoen sal hem soowel als eenen keyser smaken.
Maer daer ontbreekt nogh wat om ons gerecht te maken;
Gaet naer de groenselmert en koopt wat roode beet,
En kool, en van dat groen dat vaer soo geiren eet.

(Sij geeft haer gelt.)

Neemt wat ajuin daer bij; een mande versche knollen,

Karstangnien vijf ses pont om ons kappoen te vollen,
Wat peeren om te braen, gelijk u is bekent
Dat wij op desen dagh van vreughde sijn gewent.

JAQUELIJN. Ick weet wat ons behoeft; ey laat me slechts betijen.

MAEY. Maer wacht u, Jaquelijn, van op den wegh te vrijen,
En maekt uw mert-ganck cort.

JAQUELIJN. Ik keer op staende voet.
(Binnen.)

MAEY *(alleen)*. Ick trek langs dese straet naer mijnen ouden bloet,
Die seker op mijn comst sij selven sal verblijden,
Al scheen hij tegen mij aenstonts soo fel te strijden
Wanneer m'iet medebrengt m'is altijdt liefgetal.
(Binnen.)

AMBROOS. Ick lette neerstigh waer ~~dit~~ ~~wijf~~ in kruypen sal.
(Binnen.)

KOSEN *(alleen)*. Segh Kosen... is 't wel weert, dat gij soo veele pijne
Bij daegh en nachte lijdt om uwe Jaquelijne,
Om eene lichte tuyt?... me dunkt ie sijt wel sot.
Is 't dat ie vrijen wilt, vrijt 't glaesien en de pot,
Daer krijgh ie deught van; die en sal ie noyt verstooten,
En is se somtijdts leegh, se wort weer vol gegooten.
Wat krijgh ie van de min, als quaelkten aen het hert,
En pijnen in het hooft?... 't is altijt droefheyt, smert,
Benautheyt, schroom, en angst en hondert duysent sorgen,
Die mij gedeurigh aen verdreygen te verworgen.
Als ik haer niet en sie ik ben in hartseer groot,
En als ik bij haer com, se jaegt mij in de doot;
Se schelt mij of ik in 't oudt leder waer gevonden.
Het is... „wel slappe Klaes, wie heeft ien schoen gebonden?
„Wie nestelde ien broek? hoe sie ier weer soo uyt
„Gij slobberaer, gij mof, gij quylebab?... Ga snuyt
„Ien rotten neus van hier; gij doet mijn maghe walge'
„Slavoen!... Daer hangend' er daer buyten aen de galghe
„Veel jeughdiger dan gij!... Vertrek terstont van hier."
Daer is het lief onthael, 't gen mij dat soete dier
Schier alle dage doet; en waer 't niet om haer vaeyer,
'k Geloof men had me langh verkocht aan Jan den Draeyer,
Om bloks te maken voor Joos Potters bolle baen...
Wel? waerom moet se mij soo schimperigh ontfaen,

Ick ben soo mannelijk als haren joncker Joren.
Al heeft hij wat meer snaps, al weet hij aen haer ooren
Te vleyen, en somwijl te maken harlequyn;
Al draegt hij aen sijn das een letse van satijn;
Al loopt hij dagelijx naer Pier den Danssers schoolen;
Al maekt hij voor sijn lief Jaqlijn veel kabrioolen;
Wel, sou hij daerom moeten sijn gestelt voor mij?...
Men sie niet wie best klapt of lacht van ick of hij,
Maer, wie best muylen, schoen en leerssen weet te lappen:
Men queekt sijn kinderen en vrouwe niet met snappen.
Dogh 't is nu soo gestelt, dat al de meysies sien
Naer 't schoone hair en partigh lijf der jonge liên:
Die best met 't kakebeen can spelen, wat can liegen,
Om 't wel staen, en daer bij een suchtie laten vliegen,
Met eenen ooge-slagh al duwen in de vuyst,
Al waer hij uyt sijn stat, met noorder son verhuyst,
Hij sal dat lichte volk meer dan gebeurs behagen.
Dat is 't waer na nu al de jonge vrijsters vragen;
Van deught en spreekt men iet, al waer hij Turk, barbaer,
Soo hij maer blasen can, hij vindt sijn saken klaer.
Genomen, 'k was wat swaer van leden en van sinnen,
Is mijne beurs niet weert dat sij mij sou beminnen?
De beurs, die 't al bekoort?... Daer sijn er meer dan tien
Degene mij daerom wel geiren souden sien...
Bij gommen 'k wil niet meer soo sot sijn als voor desen...
Ontseght se mij nogh eens ik wil geen Kosen wesen
Soo ick se weer aenspreek.

JAQUELIJN *(van achter uytcomende)*. Wel Kosen, lieve maet!

KOSEN. Hoey!...

JAQUELIJN. Hoe vind ick u hier soo suchten op de straet?

KOSEN. Och Jaeqsie! vraeg ie dat?

JAQUELIJN *(stil)*. Ick moet den bloet wat vleyen...
Wat schort ie dan; ie siet als of ie quam van schreyen.

KOSEN. Eylaes! ik sie gij peyst niet veel op mijn verdriet.

JAQUELIJN. Ick? waerom segh ie dat?

KOSEN. Al kakx ien weet het niet.

JAQUELIJN. Wat sou ik weten?

KOSEN. Dat het hert, van uwen Kosen,
U siende, weer ontdoyt, hoe seer het was vervroosen.

JAQUELIJN. Ja... Kosens hert ontdoyt!...

KOSEN. Het gloeyt mijn Jaquelijn,
Soo ras het maer verneemt uw lodderlijcken schijn.

JAQUELIJN. Vervrosen en ontdoyt, en dadelijk aen 't gloeyen!...

KOSEN *(stil)*. Sij sprak me noyt soo soet, haer vrientschap schijnt te groeyen.

JAQUELIJN. Wat seght mijn lieve vrient?

KOSEN. Dat gij soo minsaem sijt,
Dat sonder u mijn hert noyt wesen sal verblijdt.

JAQUELIJN. Dat 's liefde.

KOSEN. Dat ick eer geen boekweyt-brij sal eeten
Dan mijne Jaquelijn een uertie te vergeten.

JAQUELIJN. O groote vierigheyt.

KOSEN. Dat Kosen liever sou
Veranderen van muts dan missen uwe trou!

JAQUELIJN. Ick hadde 't noyt gelooft.

KOSEN. Dat ick voor al mijn leven
U Jaeqsie heeten sal, wilt gij mij 't jawoort geven.

JAQUELIJN. O suycker-soete naem!

KOSEN. Dat, als wij sijn gepaert,
Gij alles hebben sult het gen ik heb gespaert.

JAQUELIJN. Wanneer verschijnt dien dagh?

KOSEN. Dat, als gij sijt gelegen,
Ick 't jonge popie selfs sal pappen ende vegen.

JAQUELIJN. Een engel van een man!

KOSEN, Dat, met uw eerste kint,
Gij 't alderschoonste paer oud-nieuwe muylen wint.

JAQUELIJN. Uw miltheyt wort te groot.

KOSEN. Dat ick u noyt sal wecken
Bij nacht, als 't kintie krijt, maer selfs de wiegbant trecken.

JAQUELIJN. Hoe luckigh sal ik sijn!...

KOSEN. Dat ik, van 's morgens vroegh,
Tot 's avonts, sonder u, noyt gaen sal naer de kroegh.

JAQUELIJN. Dat is getrouwigh sijn.

KOSEN. Dat Kosen noyt sal eeten,
Ten sij gij bij hem op een peckel sijt geseten.

JAQUELIJN. Gij rukt mijn herte wegh.

KOSEN. Dat ick noyt loopen sal,
Waer een getrouden man licht crijgt een ongeval.

JAQUELIJN. Dat sal een leven sijn!... O Kosen!... lieve Kosen!...

KOSEN. O liefste Jaquelijn!...

JAQUELIJN. Uw woorden sijn als roosen;
Uw tongh is honingsoet, uw sprake leckernij:
Wie wiert' er niet bekoort van soo een vrient als gij?
(Joren, comt uyt van ver.)

KOSEN. Wien sie ik ginder ver?... me dunkt 't is onsen Jooren!

JAQUELIJN. Wel, of het Joren waer: geen Joren can ons stooren.

KOSEN. 't Is waer, maer niet te min, 't is best dat hij niet weet
Wat tusschen ons geschiet.

JAQUELIJN. Vreest gij voor eenigh leet?

KOSEN. Neen, maer hij mocht misschien jaloers sijn.

JAQUELIJN. Hoe sal 't wesen
Als wij eens sijn getrout?...

KOSEN. Dan is 't proces gewesen:
Ick ga... mijn Jaquelijn, hou Kosen in ien hert.

JAQUELIJN. Blijf: 'k wete niet waerom dat gij verlegen wert.

KOSEN. Ick sal eer corten tijdt u weer tot vaeyers vinden.
(Binnen.)

JAQUELIJN *(alleen, soo Kosen wegh gaet)*. Versteven laffaert, 'k wensch u voor de noorde winden...
Siet, wat daer huwen wilt, aenschouwt eens dat fatsoen...
Wat zou een jeugdigh hert met soo een kneukel doen?
Ick, trouwen met dien uyl..., dien loen... dien Jan-tast-sochte:
'k Had liever, dat men mij met eenen ruyter knochte...
Maer hier is Joren...
(Sij spreekt hem aen.)
Waer comt gij soo vroegh van daen?

JOREN. Ick dee, dees morgenstont, die blecken plaeties slaen
Van Pieren ons gebeur, gelijk men op de scheenen,
Gemeenlijk dragen siet van oude olie-beenen.

JAQUELIJN. Gij sijt vol boerterij... Ik denke gij wort gek;
Wat wilt gij, Joren, met die plaeties doen van blek?

JOREN. Om tegen al wat stoot mijn scheenen te bedecken.

JAQUELIJN. Sijt gij ook scheene-rot?

JOREN. Ick krijgh soo veele trecken
En kloppen tegen 't een en tegen 't ander been,
Dat ik het minste niet can lijden op de scheen.

JAQUELIJN. Ga hene vent; gij sult noyt uwe perten laten.

JOREN. Van perten weet ik niet te seggen nogh te praten;
Dit weet ick, dat van daegh een grouwelijcke stoot
't Been van mijn scheenen schier geheelijk heeft ontbloot.

JAQUELIJN. Wie gaf u desen stoot?

JOREN. Uw vaeyer lieve Kosen.

JAQUELIJN. Sa is 't maer dat? Gij spreekt gelijk een hersseloosen.

JOREN. Dat heb ik wel gehoort...

JAQUELIJN. En wat hebt ge gehoort?

JOREN. Hoe seer uw vaeyer is door Kosens beurs bekoort,
Hoe straf hij u beveelt hem als uw vrient te vieren.

JAQUELIJN. En wat sey moeyer?

JOREN. Of uw moeyer al comt tieren,
Daer past den baes niet op; dit heb ick wel verstaen...
Om alle vorder leet en swarigheyt t'ontgaen
Bind ik die platen vast van buyten op mijn hosen...
(Hij bindt se vast.)
Dat 's wel... nu vrees ik niet... com Kosen... stoot nu Kosen
Klop, smijt, slaet achter uyt met uw getatste schoen;
Die platen sullen mij voor uw gewelt behoen.

JAQUELIJN. Nu sijt gij net gestelt gelijk Jeroon den kuyper,
Die roo karbonkelneus, dien droncken keldersluyper,
Wiens scheenen sijn geverft gelijk als rotte kaes.

JOREN. Dat Kosen stoote, en smijt...

JAQUELIJN. Wel Joren sijt ie dwaes?

JOREN. Of dwaes, of wijs, ik geen blaeuwe scheenen loopen.
Al moest ik al mijn gelt besteên in blek te koopen.

JAQUELIJN. Ey!... laet dat mallen daer.

JOREN. Wat?... mallen?... neen Jaqlijn
'k'Wil om geen souvereyn nogh soo gestooten sijn.

JAQUELIJN. Nogh al?... 'k gebie u van die sotternij te swijge'...

JOREN. Soo is 't uw wille, dat ik nogh veel stooten krijge?

JAQUELIJN. 't Is mijnen wil, dat gij die platen nederleght.

JOREN. Ik ben uw minste slaef, uw dienaer, uwen knecht,
Dat uwen wil geschie... Hoort scheenen, niet te klagen;
Al moest gij nogh soo veel voetschoppen stooten, slagen
En smeeten onderstaen, gedenkt in uwe pijn,
Sulkx is 't behagen van die schoone Jaquelijn,
Die lodderlijcke meyt, die bloeme een uyt hondert;
Dat puykien over wie gheel Brussel staet verwondert;
Die perel van de jeught, dat lieve minnepant,
Die roose, die karssouw, die schoone tuylepant.

JAQUELIJN. Daer gaet die tonge los.

JOREN. Die soete Engelinne...
Mijn troost, mijn toeverlaet, mijn hulpe, mijn vriendinne,
Mijn kroost, mijn tortelduif, mijn lief, mijn hert, mijn lam,
Mijn rust, mijn suyckerdoos, mijn jeught, mijn vier, mijn vlam,
Nu 't haer behagen is, dat Kosen sla en smijte,
Lijdt scheenen, lijdt, en swijgt, schoon dat gij moeste splijte'!

JAQUELIJN. Mijn hersens worden los door al die malle praet.

JOREN. Maer, segh nu eens recht uyt hoe mijne sake staet:
Heeft Kosen niet met al tot achterdeel van Joren?

JAQUELIJN. Hebt gij mijn vaeyers last soo fraeties konnen hooren,
Soo hebt ge ook gehoort, wat Jaquelijne sey.

JOREN. Magh ik daer vast op gaen?

JAQUELIJN. Gij sijt mij al te vrij,
Ick moet naer huys, ga heen: mijn moeyer mocht kijven.

JOREN. Och! gaet gij Jaquelijn! gij doet mijn hert verstijven.
(Binnen.)

AMBROOS *(alleen uyt)*. Heb ick niet wel geraen?... de koopster van 't kappoen
Is een schoenlappers wijf; het aerdigste fatsoen,
Dat ik mijn leven sagh te Brugge in d'eselstrate.
Voor die was 't, dat mijn vorst sijn apetijt moest late',
Al was se nogh soo groot... Wat segh ie van Janlap,

Dien roesten elsen, dien verdroogden hiele-tap,
Die leeren-muyl, die keel verhart in toebak dampen,
Weet ook, op sijnen tijdt, van leckerlijck te slampen,
Soo wel als heeren doen... Het is nu soo gestelt,
Hoe slecht de tijden sijn, hoe seer men schraeft om gelt,
Hoe raer die munte sij, men siet se noyt ontbreken
Op markten. Ieder comt daer moedigh aengestreken
Met gelt in d'hant... hoeveel dat braetvercken?... dat hoen?...
Dat koppel haenden?... dien faysant?... die kallekoen?
Hoe veel die quackels?... die bosch-snippen... die partrijsen?
Hoe veel dat brugs kappoen?... soo jaegt te diere prijsen
Den een den ander op... Veel houden 't wilt in d'hant
En staen met open beurs, gereet om 't lecker pant
Waer na hun herte gaet, met silver op te wegen.
Niet schijnt'er hen te dier om hunne lust te plegen:
't Sij koop- of ambachts-man, 't sij rijk of aerm gesel,
Elk past op leckernij... Dien seght, 't smaekt mij soo wel
Als 't aen de groote doet; en als ickt can bestellen,
Ik wil mijn mage niet van lusten laten quellen...
Verfoeyelijke drift die al de werelt stookt
Waer sijn de tijden nu, wanneer men met gekookt
Karoot- en rapemoes, met peen en pastenaken
En groen, en kruyden wiert gevoedt; niet om de smaken
Te strelen, maer om 't lijt in cracht te houden staen?
Wat breek ick hier mijn hooft? dien tijdt is lang vergaen;
Men peinst nu niet meer op wat aen het lijf can kleven,
Maer op wat aan de smaeck can vergenoegen geven.
Men siet nu niet meer in nogh stam, nogh staet, nogh macht,
Elk volgt sijn leckernij in overdaet, en lacht
Met d'oude zeden van voorleden eeuw en tijden...
Siet, eenen lapper can se selven niet verblijden,
Of moet kappoene-vleys op sijne tafel sien...
Hoe hoort den keyser op, als ik hem sal bedien,
In wat gesteltenis de luyden sijn geseten,
Met wie hij geerne sou van desen avont eten?
Ick sagh 't wijf neergaen in een kelder als een kuyl,
Waer uyt mij tegenquam een stank van out en vuyl
Verbrande schoenen-leer! 't Scheen mij een hol te wesen
Waer in de toveraers en kollen t'samen lesen
Vulcanus jaergetij. Den meester van 't gesin,

Lijkt doctor Faustus wel met sijnen scherpen kin,
Schreep aenschijn, hol gesicht, en ingevalle kaken...
Dit hatelijck vertoogh bedwong me schier te braken,
Mijn herte draeyde, als een topie voor 't klesioor.
Maer stellen wij dit al aen keyser Carel voor,
En sien wij of de lust hem niet en sal ontbreken,
Van sigh, om een kappoen, in sulk een kot te steken.
Navolgens ik hem ken, is hij van sulk een aert,
Dat hem niet tegensteekt, becommert, nogh beswaert,
Wanneer hij, om de clucht, een voorval heeft voor handen.
't Is soo gelegen met verhevene verstanden
Als met de gulde son; sij daelt somwijlen neer
Uyt haeren middagh in een nevelachtigh weer.
Soo sal den vorst misschien van daegh sijn grootheyt staken,
Om aen een lappers disch sigh selven te vermaken.

DERDE BEDRIJF

Joren claegt over de smerten van sijne liefde. Maey is in beslagh met haere kokerij; den Keyser met Ambroos, op weegh, naer Teunis. Hij wort ingelaten, en qualijk aengesproken, dogh geraekt endelijk aen tafel. Sijne gasten slapigh geworden sijnde, hij vertreckt. Joren spot met den droncken Kosen en wort ook gevat.

JOREN *(alleen)*. Een elsen is seer fijn, en geeft een cleenen steek,
Maer dikwils volgen daer veel qualen op; dit bleek
Aen mijnen macker Klaes, wien, soo hij schoenen lapte,
In 't steken door de sool den elsen soo ontsnapte,
Dat sij, ter sijden af, dwers door sijn vinger schoot;
Waer een soo swaer geswel op volghde, dat de doot
Tot op den durpel quam om hem in 't graf te steken.
Och! een veel minder scherp heeft mijne borst doorsteken,
Soo hevigh en soo fel, dat gene smert nogh pijn
Van onsen Klaes, daer bij can vergeleken sijn:
Een smert een pijn soo groot, soo moeyelijk om stelpen
Dat geen aptekers salf nogh plaester mij can helpen.
'k Dacht in 't begin, dat dien ervaren meester Jan,
Die soo men seght, uyt 't graf half doode trecken can,
En door wiens wondre konst mijn macker wiert genesen,
Ook wel, met papperij, mijn qualen af sou lesen:
Dies gingh ik hem te raed. Eerst tastte hij mijn hant;
Dan vraegd' hij: hebje pijn in keel of ingewant?
Wat plaegh, sprak hij, magh u soodanigh quellen?...
Hoe voelt gij meerder wee: al liggen, sitten hellen,
Of staen?... Wanneer?... bij daegh?... bij nacht?... waer sit de smert?
Toon met de hant... Ick ley de sijn' recht op mijn hert,
En riep: daer meester Jan... Hij trok mijn wambays open,
Hij sagh, hij tastte, en douw, al schreeuwen: g'hebt gesopen
Geloov' ik, Joren, of ge sijt verdrayt van kop...
Hier onder streek hij eens sijn spaensche knevels op,
En vraegde hoe mij eerst de pijn had overvallen?...
Ick wederom: 't is nu een jaer, dat ik al mallen
Met onse Jaquelijn, van haer een oogslagh kreegh,
En zint dien oogenblik was ik noyt op mijn deegh.
'k Had nauwelijx Jaqlijn en oogslagh uytgesproken,

Of pik en swavel scheen in sijn gesicht te koken;
Waer op hij tierde: bruy van hier naer Jaquelijn
Gij schobbejak, en vraegh van haer uw medecijn.
Dit buld'ren sloegh gelijk een donder in mijn ooren;
Ick liep ten huysen uyt als voorts gejaegt met sporen;
Het docht mij dat 't geraemt', 't gen in sijn winkel stont,
Met al de dieren en gedrochten, die in 't ront
Van boven hingen, mij te saem. op d'hielen saten,
Dus liep ick, sonder 't hooft te keeren, drij, vier straten,
Nogh min nogh meer dan eenen hont, wien aen de steert
Een fles gebonden is: noyt was ik soo verveert.
Soo veele was daer van,
Dat, hoe ik Jaquelijn quam naerder bij getreden,
Hoe meerder pijn en smert ontstak, in geest en leden:
Want sagh sij soet, door vreught was 't herte weghgerukt;
En sagh sij suer, het wiert door wanhoop onderdrukt...
Och! beter hadden dan tien elssens mij doorsteken,
Als ééns, van Jaquelijn aldus te sijn bekeken.

MAEY *(van binnen)*. Hou, Joren, Jaquelijn, Teun, Kosen... niemant niet?...
De drommel hael het volk, niet een die omme siet.
(Uytcomende.)
Als alles is gereet elk comt seer vlijtigh eeten,
Maer niemant, die eens sorgt naer potten, pannen, speeten... Hoe, Joren, sijt gij daer?

JOREN. Can ik u dienen vrou?

MAEY. Com, dekt de tafel... tapt wat bier... besorgt de schouw
Van branthout... Draeyt het spit... Sa ras, snijd roode kolen...
Loop... vliegh...

JOREN. Wat doe ik eerst?

MAEY. Hetgen u is bevolen.

JOREN. Al had ik dobbel lijf, en handen seven paer,
Hoe wilt gij dat ik dit volbrenge al te gaer?

MAEY. Wie seght u al te gaer? Eerst 't een, en dan weer 't ander...
Com, volgh... daer slaet het ses... Ras, helpen wij malckander.
(Binnen.)

KEYSER, AMBROOS.

KEYSER. Uw soete boerterij behaegt mij soo, Ambroos,
Dat ik u, om de klucht uyt gheel het hof verkoos;
Ik moet mij heden op sijn lappers wat vermaken.

AMBROOS. Uw wachten sullen aen den hoek der strate waken,
Gereet tot uwen dienst in allerley gevaer.

KEYSER. Ick ken hun trouwigheyt en goede sorgen; maer
Die sijn in dese stadt mij noodigh slechts tot luyster,
Niet tot bewarenis: in 't klaer of in het duyster,
Met wacht of sonder, 'k vind mij seker overal.
Een vorst die liefde voedt, en vreest geen ongeval,
Elk onderdaen is als een borghe voor sijn leven:
Den troon, waerop mij Godts genade heeft verheven,
Vermogen, rijkdom, pracht, staet, glory, majesteyt
Vernoegt mijn ziele min dan dese sekerheyt,
Van d'ondersatens trou: gerust, en sonder wapen,
Sou ik in d'armen van den minsten borger slapen.
Ook ben ik hen soo lief, dat mij een ieder, niet
Als vorst en keyser, maer als sijnen vaer aensiet.
Maer segh, wat dunkt u van dees à la mode kleeren?

AMBROOS. Mijn vorst, gij sijt gelijk een van die groote heeren,
Die in het lant van Waes de diensten doen van schout
Of boer balliuw.

KEYSER. 't Is waer Ambroos, maar segh mij, soudt
Gij ook wel racker sijn? want als ik schout wou wesen,
Denk, gij mij dienen moet gelijk gij dee voor dezen.

AMBROOS. Seer geiren heer, daer toe heb ik all' eygendom:
Ick heb een bakhuys stijf als marmer; krom en slom
Staen mijne vingeren; ik loop gelijk een hase.
Ick sie gelijk een valk; 'k ontsie nogh slijk nogh wase:
Ey, laet mij, om de proef, eens uwen racker sijn;
Dan siet gij peerden in arreste bij dosijn.

KEYSER. Per naesten; gaen wij eerst dat vet kappoen besoecken.
(Joren en Kosen uyt, geladen met kruycken vol bier. Keyser Carel en Ambroos ter sijden.)

AMBROOS. Sie daer twee gasten, soo gelaen, dat hunne broecken
Van 't dragen kraken... Hoey!... sy stincken van 't out leer...
't Is van dat volk met wie gij eeten gaet, mijn heer.

KEYSER. Stil, luystren wij, Ambroos...
(Sij rusten en besien de kannen.)

KOSEN. Wat segh ie van die pullen...
Och! Joren! niemant weet hoe brave wij gaen smullen...
Gantsbloet! elk houdt voor 't minst een vaen.

JOREN. Die is voor mij
En dese voor den baes.

KOSEN. Voor Kosen?

JOREN. Wel, sijt gij
Den baes, gij lompert?...

KOSEN. Ick verstont u qualijk, Joren.

JOREN. Ick weet, men magh er vrij een koppel aen ien ooren
Vast maken; want daer is geen bierbalgh in het lant
Als d'uwe. 'k Wed, gij wel een viertien op sijn kant
Soudt stellen.

KOSEN. Met besprek van toebak ende pijpen?

JOREN. Al schoonties ick en laet mijn neus alsoo niet knijpen.
Wij kennen u wel vrient.

KOSEN. Wel? moogh ie dan niet sien,
Dat ick een potien drink?

JOREN. Een potien? spreek van tien,
Dan sit ge nogh soo koel als eenen nuchtren reeuwer.

KOSEN. Sa, Joren, is 't maer dat? ie sijt een rechten schreeuwer.

JOREN. Nu hou ie smoul, en drink van daegh, soo veel ie wilt.

KOSEN *(de kan omhelsende)*. O mijne vreugt! mijn troost! mijn lust! mijn hoop!...

AMBROOS *(stil)*. Wat brilt
Ons desen slobberaer?...

KEYSER. Ambroos, sluyt uwe kaken.

KOSEN. Mijn lief, mijn toeverlaet, mijn opperste vermaken.

JOREN. Bemin ie dan de pul nogh meer als Jaquelijn?

KOSEN. Wien? uw aenstaende bruyt?

JOREN. Aenstaende bruyt van mijn?
Gij jokt, sij mint u meer dan haere beste krage.

KOSEN. Is 't meuglijk! sou se mij soo groote liefde drage'?

JOREN. Het is om u dat sij bij daegh en nachte sucht.

KOSEN. Om mij?

JOREN. Om u.

KOSEN. O maet! wat doet gij mij genucht!

JOREN. Om u... *(aen 't volk)*. Want om u is 't dat Teunis haer comt quellen.

KOSEN. Och liefste Jaquelijn! wilt u niet meer ontstellen
Om mijnentwil, gij sijt versekert van mijn trouw.

JOREN. Maer, Kosen, soo gij haer wilt hebben tot uw vrou,
Gij moogt voortaen nogh bier nogh brandewijnties drincken.

KEYSER. Dat is een rechten snaek.

KOSEN. Waerom?

JOREN. Sij can het stincken
Van geenen stercken drank verdragen; voegt daer bij
Den toebak.

KOSEN. Toebak ook? dat 's al mijn leckernij
Hoe sal ik, sonder bier en toebak connen leven?

JOREN. Begeert gij Jaquelijn, gij moet dit al opgeven.
Soudt gij om soo een meyt niet willen afstant doen
Van dese lussies?... Segh... gij sijt een rechten loen.
Bijgommen, kost ik haer soo veel als gij believen,
Ick sou mij t'haerder min van 't onbijt self ontrieven.

KOSEN. Van 't onbijt?...

KEYSER *(stil)*. Sulk een spook sagh ik mijn leven niet.

KOSEN. Van 't onbijt, Joren? stil...

JOREN. Ja, en daer nevens liet
Ik haer altijt, voor uyt, d'helft eeten van de soppen.

JAQUELIJN *(al luystren uyt)*.

KOSEN. 'k Bemin Jaquelijne wel, maer moet mijn darmen proppen
Want anders valt mijn min geheel in d'oude schoen.

JAQUELIJN. 't Is wel gij droncke-neus, gij laffaert, gij kappoen,
Com weer, ik sal u naer de pijp en 't glaesie stieren.

AMBROOS *(aen den Keyser)*. Daer is 't juweel.

KOSEN. Mijn lief...

JAQUELIJN. Wegh vrijer van de bieren...

KOSEN. Ey, sijt niet quaet.

JAQUELIJN. Van hier... licht dese pullen op...
Helpt Joren, vaeyer wort door dorst gheel los van kop...

JOREN. Ras Kosen.

KOSEN. Jaquelijn, sijt gij nogh gram op Kosen?

JAQUELIJN. Dat Kosen brandewijn en Mechels bier gaet hosen,
Soo lange tot het hem sijn blaeuwe neus uytloopt.

KOSEN. Maer liefste...

JAQUELIJN. Swijgh segh ik, eer mijne gal meer kookt.

JOREN. g'Hebt ongelijk, ge sult haer galle meer ontsteken.

JAQUELIJN. Daer tonnestrijcker, draegh, dat u de beenen breken.

(Binnen.)

(Den Keyser en Ambroos lacchen.)

Neen in gheel Brussel is geen sulcke Jaquelijn.

AMBROOS. Mijn darmen splijten.

KEYSER. Volgh: 't vertoeven doet mij pijn;
Ick moet dat schoon gesin eens t'samen hooren prate'!
Waer woonen sij Ambroos?

AMBROOS. Hier in de naeste strate.

(Binnen.)

(Binnen gordijnen open; vertoogh van den kelder.)

TEUN, JOREN, KOSEN.

TEUN. Soo! wellecom die brengt... is 't van een volle ton?

JOREN. Jae 't meester.

TEUN. Schenk, laet sien... 't is claer gelijk de son...
Het smaekt spijt spaensche wijn... Comt, Jaquelijne... Maeye.
Waer sijt gij?... Brengt de spijs, gij doet mijn herte draeye'
Met wachten.

MAEY *(van binnen.)* Hebt gij haest loopt voren...

TEUN. Wat gedult
Heeft eenen man van doen met soo een wijf... Gij sult
U haesten, of ick sal het selver comen halen.

JAQUELIJN. Daer is salaey...

TEUN. Dat 's wel; sit aen, niet langh te dralen,
Roep moêr.

JAQUELIJN. Sij comt terstont, begint maer vaeyer...

(Men klopt sacht.)

JOREN. Sacht... Ick hoore kloppen baes.

TEUN. Men lapt geen schoen bij nacht:
Laet kloppen... Is de deur te degen toegesloten?

JOREN. Jae 's en gegrendelt.

TEUN. Goet...

(Men klopt stercker.)

Wat... sijn dat esel-pooten?
Sij stampen om de deur te breken... Joren siet
Wie daer is.

JOREN. 'k Wou dat hij bij 't hooft hingh tusschen 't spriet
Aen d'oude haven-poort... Wie daer?... Wie daer?...

KEYSER *(van buyten)*. Doet open...

KOSEN. Ick wenschte dat dien guyt van gister waer versopen.

KEYSER *(incomende Ambroos ter sijden)*. Och meester, set me togh een lap op dese leers,
'k Ben natschoey.

TEUN. Wat comt gij ons brillen bij de keers?
Het is nu buyten tijdt om leerssen te vermaken.

KEYSER. Ick soude mergen vroegh nogh geeren t'Alst geraken,
Ick bid's u help mij, 'k geev'u, wat gij vraegt tot loon.

JOREN *(stil)*. De drommel sla de vent.

TEUN. Uw gelt, nogh uw persoon
Nogh Alst, nogh reys, nogh wat gij vorder weet te seggen,
Sal desen avont mijn servette neer doen leggen;
Bruy met uw leerssen heen...

KOSEN. Soo baes, dat 's wel geseyt.

JOREN. Of soo gij 't minste nogh daer tegen wederleyt...

KEYSER. Och vrienden, 't is mij leet dat ik u come stooren
Maer seker 't is uyt noot.

TEUN. Sa, drijf hem buyten, Joren.

KEYSER. Ick bid's u.

JOREN. Kreunt gij nogh gijn kalen Joncker? Sa
Naer buyten, of...

KEYSER. Waer wilt gij dat ik hene ga?

TEUN. Ga voor den hagel...

KOSEN. Voor den regen en de winden...

AMBROOS. Is dat de sausse van dat schoon kappoen?

KESYER. Maer vrinden,
En sijt soo hevigh niet. Soo u den honger quelt,
Ick sal vertoeven: eet, en sijt soo niet ontstelt;
Of soo gij mij als vrient aen tafel wilt gehengen,
Ick sal voor mijn gelach tien potten wijn doen brengen.

(Sij staen alle op van tafel.)

TEUN. Waer sijt gij, Maey, Jaqlijn, com voort... wat seght mijn heer?

KEYSER. Ick geef tien potten wijn, is 't dat ik bij u neer
Magh sitten.

TEUN, Sa, mijn heer, gij doet ons groote eere.

AMBROOS. Hoe ras doet die beloft de lappers gramschap keere'!

MAEY en JAQUELIJN. Weest wellecom, mijn heer...

TEUNIS. Ruymt jongens, ruymt, maekt plaets.

JOREN. Het kijven is nu uyt.

KOSEN. Wij sijn de beste maets
Van Brussel.

AMBROOS. Groote maets, soo groot als olyphanten:
Wat heeft den Keyser daer eelmoedige trouwanten!

TEUN. Com heerschop, set u neer aen mijne groene zij;
Gij Maey te rechter hant.

KEYSER. Benaut u niet voor mij,
'k Ben wel.

AMBROOS. Ja ruym soo wel als in een kuypers setel;
't Is puer als of hij waer geseten op een ketel.

TEUN. Jaqlijn, geef een servet.

AMBROOS *(altijt ter zijden)*. 't Is van dat fijn damast.
Ten minsten brengt een bak dat hij sijn handen wast.

KEYSER. Ey, maekt togh geen fatsoen; best vallen wij aen 't schaffen.

JAQUELIJN *('t kappoen brengende)*. Daer is het feest-stuk.

TEUN. Soo, dat nu al d'honden blaffen,
Dat op de kelder klop die wil, geen ooren meer.

AMBROOS. 'k Sey dit soo wel als gij, sat ick bij heerschop neer.

KEYSER *(gelt langende)*. Siet meester; doet daervoor wijn naer uw smake halen.

TEUN. Neem Kosen...

KOSEN. Ik?... ja wel...

JOREN. Du Drijdarm van Westfalen...
Geef baes; ik ga daer mee hier naest in d'halve maen.

TEUN. Dat Fransien ons gebuer tap uyt de volle kraen,
Seght dat 't voor mij is.

JOREN. Goet.

AMBROOS. Wat brilt ons desen snapper?
Ga Joren, segh aen Frans, het is voor Teun den lapper.

MAEY. Wat dunkt u, heerschop van dat waesterlants kappoen.

KEYSER. Ick at noyt beter.

KOSEN. 't Is de feest van d'oude schoen.

AMBROOS. Had ik mijn oude schoen van daegh meê aengetrocken,
Misschien proefd'ick nu ook van dese lecker brocken.

KEYSER. Jaqlijn, een glaesie bier.

TEUN. Soo heer, dat 's naer mijn sin...
Wel, heeft 't wat smaeks?...

KEYSER. Gij siet, ik lap het suyver in.

AMBROOS. Dit lijkt geen Keyser meer, maer eerder Teunis macker.

JOREN *(incomende met den wijn)*. Daer is van 't beste vat.

TEUN. Com Joren schenk ons wacker
In 't ronde... Sa, dat gaet op uw gesontheyt, heer...

KEYSER. Ervatten wij dit op uw welvaert nogh een keer...

AMBROOS. 'k Wou, dat dien feyaert waer verkocht in 't lant van Kempen
Ick leed nu geenen dorst, terwijl die lappers slempen.

TEUN. Wat segh ie van dien wijn?

KEYSER. Gij hebt een leckre tongh.

TEUN. Dat is mij meer geseyt, mijn heer: ick was nogh jongh
En lapte met Paskier, compeer van Klaes den kuyper
In welckers kelder ick al menigh stillen sluyper
Gemaekt heb; ook kreegh ick daer kennis van den wijn.

KEYSER. Gij dunkt mij, meester, van goey borgershuys te sijn.

TEUN. Den hertoogh Maxmiliaen is van mijn vader lange
Geschoeyt geweest; ook heb ik somtijdts d'eer ontfange'
Van Prins Philippus schoen te passen aen sijn voet.
Maer als dien jongen vorst moest trecken, met'er spoet
Naer Spagnien, om van daer een spaensche vrou te halen,
Mits niemant van ons huys kon spaensche talen,
Men liet ons achter, en men nam een vreemden aen.
Mijn vaeyer wiert hier door met droefheyt soo bevaên,
Dat hij 't bestierf, en liet naer hem vier jonge weesen.
De tollen, om die reys, dier tijdt seer hoogh geresen,
Die maekten ons soo aerm, dat ick schoenmakers soon,
Tot lappen wiert gepraemt, en dat voor kleynen loon.
Men wilde mij als dan 't mosket in handen geven;
Maer ick, die altijt had bemint het borger-leven
Was t'eerlijk van gemoet om hant daer aen te slaen:
Den edlen elsen stont mijn oogh veel schoonder aen.

AMBROOS. Wat of dien schoenlap sigh laet voorstaen.

KEYSER. Eens gedroncken
Eer dat gij vorder gaet.

MAEY. Ick rake wel aen 't roncken
Soo dit nogh lange duert.

AMBROOS. En ick verstik van dorst.

JOREN. Soo, Kosen, kloestert wel ien oude coude borst.

KOSEN *(aen den Keyser)*. Ick breng 't ie speciael.

AMBROOS. Wel speciael van 't bakhuys!
Och! moet dien schoonen wijn gaen in dat stinckend bakhuys?...

KEYSER *(aen Kosen)*. Sa Kosen, 'k groet u weer.

JAQUELIJN. Mijn heere den balliuw...

AMBROOS. Heb ik 't niet wel geseyt?

JAQUELIJN. Mijn moeyer brengt het u.

KEYSER. Ick brenge 't moeyer weer.

TEUN. Sa, sa, met open monde...

JOREN. In uw goe gratie, heer.

TEUN. Men drink nogh eens in 't ronde.

KEYSER. Met uwen oorlof, baes, 'k versoeke dat Jaqlijn
Uw dochter, drincken magh met mij, een glaesie wijn...
Ick breng 't u Jaquelijn.

JAQUELIJN. Godt segen ie mijn heere.

MAEY. Gij botte, moet gij u soo voor de lieden keere'?

AMBROOS. Wat dat de swerte kauw de bonte kraey verwijt...

KOSEN *(een glas voor Joren nemende)*. Ick blaes u Joren.

JOREN. 'k Blaes u mee op sijnen tijdt.

AMBROOS. Wat drommel sou ik niet een glaesie connen blasen,
Soo wel als desen loen?... mijn ijdle darmen rasen
Als dol, mijn maghe knort gelijk een volle seugh...
Och sellement! daer sie ick sulk een schoone teugh
Voor Kosen.

(Ambroos licht het glas sonder gesien te worden.)

KOSEN *(aen den Keyser)*. Speciael, hebt gij mijn wijn gesopen?

AMBROOS *(wegh gaende)*. 't Can wesen speciael.

KEYSER. De glasen staen wijdt open.
Hij magh vervlogen sijn.

JOREN. Sa, Kosen, blaest nogh eens.

KEYSER. Ga i an dan, meester Teun, gij peuselt altijt beens,
Spoelt uwe tanden wat.

TEUN. 't Is wonder, ouwe kaken
Beminnen niet soo seer dan peuselen en kraken.

AMBROOS. Gelijk de kreupele geduerigh willen gaen...
Maer ginder lacht mij nogh een helder glaesien aen,
Ick moet het lichten, al sou mij den vorst ontdecken.

(Ambroos licht het glas voor Maey, met een talioor.)

MAEY. Wel vaeyer Teunis, dat sijn ommers loose trecken;
Mishaegt u dat ik drinck? hebt gij nogh niet genoegh?

AMBROOS. Geen mussches poeper oyt soo als mijn herte sloegh...

TEUN. Wat seght gij Maey?

MAEY. Quansuys ick heb den man belogen.

KEYSER. Den uwen is misschien ook in den wint gevlogen,
Schenkt, Joren, weder vol...

AMBROOS *(van sijn buyt eetende)*. Bloet, dat 's een lecker beet,
En weert dat sulckx de wacht van Keyser Carel eet.

MZEY. Sa, Joren, danst een reys met mijne Jaquelijne
Ter eer van onsen gast.

JOREN. Com: singt de grideleyne
Van Schotlant.

MAEY. Sa.
(Maey singt, sij dansen). (Hier onder can gespeelt worden.)

KEYSER. Dat is een halve bale weert.

AMBROOS. Potstausent, Joren danst gelijk een engels peert.

KEYSER. Sa vrienden, elk eens ront het glaesien opgenomen;
Daer mede keer ik weer van waer ik ben gecomen.

JOREN. Uw leerssen heerschop.

KEYSER. 'k Denk nu op geen leerssen meer.

TEUN. Sa, viva d'oude schoen, en gij daer bij, mijn heer.
(Dit veers erhaelt ieder en drinkt er op.)

AMBROOS. De schoey moet voren staen, 't is tienwerf meer dan reden,
Maer eer wij heenen gaen, ick kruyp nogh eens beneden.
(Ambroos licht nogh een glaesie.)

KEYSER. Nu vrienden, goeyen nacht; ick dank u van de feest.
(Binnen.)

MAEY. Teun, leyd den man dan uyt.

TEUN. Ick can niet staen...

MAEY. Du beest!
Du swijn!...

AMBROOS. Geen swijn heeft oyt soo veele wijn gedroncken...
Ick volgh den Keyser nae.

JAQUELIJN. Hoor Kosen daer eens roncken.

MAEY. Com Joren, help met ons uw meester naer sijn bed.

JOREN. Hoe weegt dat oudt geraemt.
(Sij sleypen Teun.)

MAEY. Ick ben wel opgeset
Met desen dronckaert... Soo... nu ga ick mede slapen...
Volgt Jaquelijn, hier valt niet lange meer te gapen.
(Binnen.)

JOREN *(alleen bij den droncken Kosen)*. Wat vercken lagh oyt soo versopen in het slijk
Gelijk hier Kosen leyt...

(Hij stoot hem.)

Op swijn... 't is als een lijk.
Hij heeft nogh reuk nogh smaek, nogh oogen meer, nogh ooren.
Ja geen gevoelen self... Op Kosen... sit bij Joren,
En vult met wijn en bier uw darm vol tot de keel...
Wat roep ick?... Stom, en doof, en droncke is even veel,
Al loste men 't kannon hij soude niet eens porren...
Hoor sijn versluysde strot, en droncke neuse snorren...
't Is of den rommelpot in sijnen keeldarm sat...
Maer 'k moet eens in sijn oor wat gieten, van het nat
Dat hij soo gulsigh heeft in sijnen buyk gegoten.

(Hij giet wijn in sijn oor.)

Hij roert min als een steen... 't is alles toegesloten
Of liever, opgevult... Ick ga nu met gemak
Eens drincken, eer ik kruyp in mijne hange-mak...
Ick breng 't Kosen... Soo, dat is een brave teuge...
Nogh eens van 't selve sop om 't herte te verheuge'
Dat smaekt als koekies... Frans, gij sijt een braven weert;
Avous... *(hij drinkt)* een glas is meer dan een bierpot weirt.

(Hij singt en danst.)

Dat 's braef... dat 's excellent... 'k moet nogh een glaesie drincken

(Hij singt...)

Nogh een...

(Hij drinkt wederom.)

Dat doet mijn keel gelijk een klocke klincken...

(Hij wil nogh singen en dansen, en begint te slingeren.)

Hou voeten... stae ie, of niet... hoe comt dat gij soo swaeyt?...
Ben ick dan Joren niet?... Wat of voor mij soo draeyt?...
De kelder?... 't schijnt dat ja... of is mijn herssebecken?...

(Hij voelt.)

Neen 't is nogh vast... sta stil... of comt gij met mij gecken?...
Staet kelder... waer?... waerom?... 't en is de kelder niet...
Neen... wat dan?... Kosen?... neen... 't is 't glaesie... daer... ey siet,

Het draeyt gelijk een top... ick moet het weer uyt lichte'
Want anders 't soude mij wel springen in 't gesichte.

(Hij drinkt.)

Courage Joren, gij sijt 't haentie van de baen...
Waer is den baes?... Waer is mijn Jacquelijn gegaen?...
Mijn Jaquelijn... die meyt... die soete labertoote...
Och waer se nu bij mij, ick gaf se sulk een toote...

(Hij struikelt en valt op Kosen.)

Sijt gij dit Jaquelijn?

(Hij streelt Kosen met de hant.)

ick voel haer poesel vel...
Fraey, Jaquelijntie, fraey... gij sult met Joren trouwe'...
Ick, Jaquelijnes man... Jaquelijne, Jorens vrouwe...
Met Joren... Joren is... Jaquelijne... morgen... com...
Bruyt... Joren... Jaquelijn... ick... sij... den bruydegom...

VIERDE BEDRIJF

Ambroos trekt uyt om Teunis met sijn volk ten hove te dagen. Joren en Kosen doende met Jaquelijn. Teun, daer op uytcomende, berispt sijn dochter en spreekt voor Kosen. Ambroos comt in de kelder en ontstelt geheel 't gesin door sijne uitdagingh. Kosen verlaet sijnen baes in de benautheyt en vertrekt. Joren blijft getrouw.

AMBROOS *(alleen uyt als een deurwaerder opgeset)*. Wat bril me dat kappoen, t' gen in soo veele vormen,
Mijnheer en mij, van daegh en gister quam vervormen.
Want hij, van Keyser, wiert gelijk een boere-schout,
Om t'eeten van dat beest; en ik, die gister kout
En stijf voor deure stont terwijl het wiert geeeten,
Ga nu van dage, de doorluchtige ingeseten
Van 't onderaerds kasteel als absiaer, of huyssier,
Uytdagen voor den vorst... Hoe staet mij die rappier,
En hellebaert?... mij dunkt ick hadde groote reden,
Mij gist'ren aen de schout voor dienaar te besteden,
Want al dit dienaers tuygh past mij ten hoogsten wel.
Vrees Teunis, Maey, Jaqlijn, ik come naer je vel;
Vrees Joren, Kosen vrees: daer hangen maerte-buyen
U over 't hooft: den wint trekt tenenael uyt 't zuyen
Naer 't Noorden. Gister was 't, tast toe, snijt, schenkt, drinkt uyt:
Van daegh verandren wij van woorden en geluyt;
Van dage sal men u, met omgecromde muylen,
En d'handen in het hair sien krijten ende huylen,
Op dat gij andermael, te midden in de vreught,
d'Aenstaende swarigheyt indachtigh wesen meught.
Anteun, die gistren met sijn gasten, tot de keele
Gedompelt lagh in drank, sal heden connen sien,
Hoe seer een iegelijk van overdaet moet vliên,
Als ick hem schroom en schrik sal in de herssens jagen,
En met sijn huysgesin voor Keyser Carel dagen.
Niet dat dien grooten vorst hem quaet wil... neen, den tijdt
Des jaers brengt mee, dat elk sigh naer sijn staet verblijdt.
Ook sult gij Teun, van daegh, naer ongegronde schroomen,
Misschien vol vroylijkheyt weer sien te rugghe komen;
Maer of dit weder langh sal dueren weet ik niet.
Dies doet hij wijselijck die in 't geluk voorsiet

Hoe licht den goeden wint van voorspoet om can keeren...
De miltheyt van fortuyn is jonst van groote heeren,
Is als een schoonen dagh een hantvol rook en wint,
Een vogel in de lucht, een lachie van een kint:
Maar met die sedeles vergeet ick 's keysers orden:
Ben ick dan van huyssier een predyker geworden?...
Wat wilt gij?... dit gebrek bevangt er meer dan mij:
Te smallen op 't gemeen lijkt nu een ieder vrij,
En, twijl een iegelijk dus op 't gemeen blijft smallen,
Daer betert sigh in hert nogh zeden geen van allen:
't Is al 't gemeen... 't gemeen... en niemant overleght,
Dat d'algemeene saek aen hem is vastgehecht.
Dien seght: mijn buerman moest dit soo doen, en dat laten;
Mijn buerwijf moeste wat meer swijgen, en min praten.
Een tweeden smalt op 't hair, de kleeren, of den baert;
Hij spot als desen quist, hij knort als d'ander spaert.
Veel sijn er, die wat hen bevalt, als wijsheyt prijsen,
En wat hen tegensteekt, als sotternij verwijsen:
Mishaegt het hun, het stinkt al waer 't van gout gemaekt,
't Riekt beter als civet, wanneer het hun maer smaekt.
Wel viese neusen, is uw reuke dan den regel?
Wel dwersse hoofden, is uw vonnis dan den zegel?
Voor gij dus oordeelt van uw evenmenschs gebrek
Steekt uwe neusen eerst in uw vermuft vertrek,
Daer sullen sij misschien beseffen vuylder geuren,
Dan in de beste zael of kamer der gebeuren.
Dogh wat breek ick mijn hooft met dit verwaent geslacht,
Dat al soo wel met mij, als met veel ander lacht?
Het lacche soo het wil, 't en sal mij niet mishagen,
Al moest het, tot in 't graf, twee Midas ooren dragen.
Ick ga naer Teunis toe, en daegh hem in een hof
Waer geenen Midas oyt behaelt den minsten lof.

(Al de gordijnen open.)

JOREN. — KOSEN.

JOREN *(gegaept en gegeeuwt hebbende)*. Oy!... ick en can mijn hooft niet lichten... is dat recken...
Mijn oogen sijn nogh toe... wie comt soo vroegh mij wecken?
Het can pas minnacht sijn... Wat drommel, gheel mijn lijf
Is als versworen... bey mijn beenen sijn soo stijf,

Als of ick, voor de deur, had in de vorst gelegen...
Waer ligh ick hier?... ick sie mij selfs nogh niet te degen...
Is dit mijn bed?... is dat mijn kussen?

(Hij tast toe, en grijpt Kosen bij sijn vodden.)

Sacht, het leeft

Het roert...

KOSEN. Oy! Oy!

JOREN *(opspringende)*. Och! och! al mijn gebeente beeft,
Is 't toverij, of spook?... Och Joren! aermen Joren.
Waer sijt gij?... hebt gij dan uw eygen self verlooren?...
En sijt gij Joren niet?... ick Joren?... ja, ick ben 't...
'k Ben Joren selve... ja... waer ben ick dan belent?...

(Hij siet om naer Kosen en de tafel.)

Wel... daer 's de tafel nogh van gister; daer leyt Kosen,
Wiens lijf tot kussen mij gedient heeft, als vervroosen...
Ja vastenavont... ja, beur Fransie... ja kappoen!...
Ja fransse wijn... mijn kop, mijn lenden, mijn fatsoen,
Mijn nek, mijn steerte-been gevoelen wel te degen
Dat ick van desen nacht op d'aerde heb gelegen:
Gij hebt mij soo verheugt, soo fraeyties opgeset,
Dat ick niet heb gedacht te kruypen in mijn bed...
Maer, placht hier niet een fles met brandewijn te wesen?
Een soop waer goet, om mijn verzeeutheyt te genesen...
Sij moet hier ergens sijn, want Teunis, onsen baes,
Gebruykt dat dierbaer vocht, om 't water uyt sijn blaes
Te drijven...

(Hij soekt.)

'k Heb se vast...

(Hij suypt.)

Dat doe mij weer becommen...
Hou Kosen... slaep ie nogh? gijn stijven, gijn verklommen...

(Hij schenkt een weynigh brandewijn in een glas, en Kosen opgelicht hebbende, hij steekt het aen sijn neus).

Riek, riek...

KOSEN. O soeten geur!...

JOREN. Nu suyp eens slappen Jan.

KOSEN. O goeden drank...

JOREN. Sa rijs... rijs, Kosen...

KOSEN. Ick en can
Niet rijsen...

JOREN. Rijs, segh ick.

KOSEN. Ey laet me nogh wat slapen...

(Gerucht van binnen.)

JOREN. Maer stil... wat hoor ick? Wie comt mij soo vroegh betrapen?

(Hij steekt de fles wegh.)

Gans bloet, had onsen baes mij met sijn fles gesien
Ick was verloren... hoey!... daer comt hij mij bespien...

JAQUELIJN *(uyt)*. Wel Joren, hoe becomt u onse gansse feeste?

JOREN. Seer wel mijn Jaquelijn.

JAQUELIJN *(naer Kosen siende)*. Hoe? light die droncke beeste
Daer nogh versopen en versmoort in sijnen drank?

JOREN. Gelijk gij siet, mijn lief.

JAQUELIJN. Foey, wat een vuylen stank
Comt uyt sijn bakhuys... op, gijn dronkaert, op, gij vercken,
Gijn gulsigaert.

(Sij schopt hem.)

KOSEN. Oy! oy!

JAQUELIJN. Spoey, Joren, hael een bercken,
Of eycken serviet, dat ick dien vuylen vraet
Sijn lenden smeer...

KOSEN *(kruypende en vallende)*. Oy! oy!

JAQUELIJN. 'k Weet niet waerom ick 't laet
Dat ick u niet bij 't hair te kelder uyt doe sleepen

KOSEN *(knielende)*. Genade, Jaquelijn! heb ik mij self vergrepen
Ick bid, vergeef het mij.

JAQUELIJN. Van hier, gijn slodderbroek,
Ga uyt mijn oogen, kruyp in eenen donckren hoek,
Dat ick u gheel de week niet meer en sie nogh hoore.

KOSEN. Hoe can uw herte sigh op Kosen soo verstoore'?
Hoey! hoey!

JAQUELIJN. 't Is wonder want gij sijt afgrijsigh soet.

KOSEN. Erroep dat vonnis togh...

JAQUELIJN. Van hier, gijn lompen kloet.

KOSEN *(wegh gaende)*. Mijn hert is soo benaut, als of ick moest gaen hangen.

JAQUELIJN. Seght als gij hangen wilt, ick sal den strop doen langen.

JOREN. 't Is wel geseyt, wat past' er beter dan de galgh
Aen sulk een morssigh beest, soo vuylen swijne-balgh?
Maer, Jaquelijn, dit maekt mijn hert niet min verlegen,
Soo langh uw vaeyer tot sijn beurs soo is genegen.
Vermaledijde beurs.

JAQUELIJN. Wat wilt gij dat ick doe,
Het is mij leet genoegh.

JOREN. Ick sterv' van onrust... Hoe?
Sal, om een hantvol gelt, dien onbeschoften Kosen,
Dien hatigen slavoen, voor Josen sijn verkosen?
Voor mij?... voor Joren die u als sijn ziele lieft
En altijdt lieven sal?... Om 't gelt hij sijn gerieft
En ik verstoten?... 'k wou dat d'eerste muntevinder,
Voor hij dat duyvels gelt, dien deught- en eer verslinder,
Met sijnen hamer sloegh, met silver en met gout
In d'aerd versoncken waer!... is 't daerom dat men trout,
Of is 't om kinderen, in eeren, op te queeken?

JAQUELEEN. Ick hou voor 't lest.

JOREN. Waerom dan soo naer 't gelt te steken?

JAQUELIJN. Om dat men, sonder gelt, geen eten krijgen can.

JOREN. Geen eten sonder gelt?... soo veele is daer van,
Dat ik op staende voet u anders sal betoonen.
Can ick den backer en den brouwer niet beloonen
Met schoen te lappen?... en, als dit soo can geschien,
Waerom dan altijdt naer dat pestigh gelt te sien?

JAQUELIJN. Wel, hebben wij niet meer dan broot en bier van nooden?

JOREN. 'k Wou dat ik staende voet gevoegt wiert bij de dooden;
Ick ben mij selfs niet meer wanneer ik daer op peys...
Dat gelt, dien werelt godt, den troost, den wil, den eysch
Van alle menschen, daer veel kofferen van vol sijn,
Dat velen overschiet!... Jaqlijn, ick soude dol sijn,
Om dat mij, nu gij 't mint, dat drommels gelt ontbreekt.
Kan ick u dienen met mijn bloet, mijn ziele? spreekt;
Waerom sijt gij versot op 't gen ick niet can geven?...

Och! nu dit soo is, 'k wil niet eenen stont meer leven;
'k Weet middel om de dood te vinden... Trout dan, trout
Met Kosen, met sijn gelt, sijn silver, en sijn gout
En met sijn bierbalgh ook...
(Hij wil wegh gaen.)

JAQUELIJN *(hem vast houdende)*. Gij sijt wel ras te peerde...
Ick achte Kosens gout, om Kosen, min dan eerde,
Maer wat ick van u maek dat siet gij met 'er tijdt.

TEUN *(uytcomende)*. Soo, Jaquelijne, soo, gij slove, 'k sie, gij sijt
Al weer in vrijerij, tot over hals en ooren;
Met uwen harlekijn uw welbeminden Joren.

JOREN. Maer baes...

TEUN. Brilt gij van hier,
En set u, op uw werk, gijn stooker van een vier,
Dat endelijk Jaqlijn geheel in brant sal steken...
Waer sijt gij Kosen?...

KOSEN *(van binnen)*. Baes!...

TEUN. Waer hoor ik Kosen spreken.

KOSEN. Ick come, baes, ick com...

JOREN *(stil)*. 't Is om verwoet te sijn.

TEUN. Mijn Kosentie, com hier... hoe gaet? hebt gij geen pijn in 't hooft?

KOSEN. Neen baes.

JOREN *(stil)*. Hebt gij geen tantsweer in jen darmen.

TEUN. Hoe sie' jer soo uyt dan!

KOSEN. Ick sliep nogh baes.

TEUN. Och armen
Den bloet heeft gisteren wat laet te bed gegaen.

JOREN *(stil)*. Met twee, drij potten biers, en soo veel wijn gelaên.

TEUN. Mijn Kosen, sit wat neer; com Kosen, sit bij Teunis:
Gij sijt mijn hert soo lief als mijnen oudsten seun is.

JOREN *(stil)*. Niet gij maer uwe beurs.

TEUN. Jaqlijne, sit daer neer
Bij Kosen.

JAQUELIJN. 'k Ben niet moey.

TEUN. Vrees, soo ik nogh een keer
Moet seggen.

JAQUELIJN. Foey!... hij stinkt gelijk een rotte prije.

JOREN *(stil)*. Sijn gelt en stinkt niet.

TEUN. Swijgh gij van die sotternije;
Ick segh u, sit.

KOSEN. Ey Jaeqsie.

JOREN *(stil)*. Ick ben doodt.

TEUN. Doet geenen wederstant
Of wel...

JOREN *(stil)*. Can hij Pastoor en vayer t' samen wesen?

JAQUELIJN. Siet voor je vaer, hij can sijn vader-ons niet lesen.

TEUN. Dat 's niet, geef gij uw hant.

JOREN *(stil)*. Sal ick dit moeten sien?...
Neen; 'k waere liever doodt.

TEUN. Wel, wat sal hier geschien?

(Joren sluypt van achter, en trekt de drijpeckel van onder Kosen, weghloopende).

KOSEN. Och, meester! help mij! help!...

TEUN. Wat drommel, sijn hier spoken?

KOSEN. Och! Och! mijn leên.

JAQUELIJN *(stil)*. 'k Wou dat hij waer den hals gebroken.

TEUN. Hoe drommel val je soo?

KOSEN. Ay! ay! mijn heup, mijn been!...

MAEY en JOREN *(uyt)*; JOREN aan Maey. Och! sonder u, wij sijn voor al gescheyt van een.

MAEY. Wat is hier weer te doen?

JAQUELIJN. Och, moeyer!

MAEY. Och Jaqlijne!
Mijn kint! mijn liefste kroost!...

JAQUELIJN. Ey! help mij uyt mijn pijne.

KOSEN. Och Maey...

MAEY. Brilt gij van hier, gijn hatelijken loen.

TEUN. 'k Segh dat hij blijven sal.

MAEY. 'k Segh dat hij 't niet sal doen.

TEUN. Swijgh of ik snoer jen mont...

JAQUELIJN. Och vaeyer!'

TEUN. Stop jen mont.

JAQUELIJN. Ick sit, ... wat nu?

TEUN. Geef hem uw hant.

MAEY. Laet sien, wilt een beginnen...

(Ambroos comt in de kelder.)

JOREN. Och baes! och vrouwe! daer comt een deurwaerder binnen!

AMBROOS. Waer sijt gij, goutsmeder
In schoen en oudt leder,
Gijn stinckenden roker
Gij schoelappens stoker...
Leent ooren, leent ooren,
Naer 't geen u, met tooren
En gramschap beseten
Den Keyser doet weten...
Omdat gij sijn wetten
Soo derfde besmetten,
Versmaên en onteeren
Sijn last en begeeren
Om dat gij met guyten
Soo binnen dan buyten
Dees machtige stede,
Sijn wil hebt vertrede,
Sult gij sonder falen,
Vertoeven nogh dralen,
Met Maey en Jaqlijne
Ten hove verschijne',
Om reden te geven
Van 't gen is misdreven...

TEUN. Mijn heere! mijn heere!

AMBROOS. Van 't gen tegen d'eere,
Der Keysersche troonen,
En scepters en kroonen,
Gij stinckenden stijven
Hebt derven bedrijven...
Kruip uyt uwe stove

Met Maey en die slove,
Begeeft u op wegen,
Om tegen den negen
Ten hove te wesen;
Daer sal men u lesen,
In weynige reken,
Wat straf uw gebreken
En feyten en sonden
Sijn weerdigh bevonden
En comt gij t'ontbreken
Aen 't gen ick uytspreke,
Men salder u sleepen
Gekoord en geknepen
D'uer is nabij; past op, en volgt mij al-te-gader.
Ambroos binnen.)

TEUN *(neersittende)*. Och wat heb ik gedaen?

MAEY. Och Teun!

TEUN. Och Maey!

JAQUELIJN. Och vader!

JOREN en KOSEN. Och baes!

TEUN. Och knapen! ick beswijk... geeft wat asijn...
Mijn herte swijmt... och! och!

MAEY. Och haest u Jaquelijn...
Mijn man! mijn lieve Teun...

TEUN *(becomende)*. Wat! heb ick togh misdreven?...
Rampsaligh mensch!...

MAEY. Och! siet sijn oude handen beven...
Mijn lief! mijn cameraet!

JAQUELIJN. Och vaeyer! schep togh moedt...

JOREN. Courage baes.

TEUN. De schrik bevangt mijn hertebloet...

MAEY. Och Godt! wat sal dat sijn?...

TEUN. Mij spannen ende vangen!
Mij, in mijn ouden dagh, doen geesselen of hangen?...
(Sy huylen al te mael.)
Heb ick daerom soo langh soo heerelijk geleeft?...
(Sij huylen.)

Soo, voor 't gestrenge recht eerbiedelijk gebeeft?...

(Wederom.)

Soo langh dien grijsen kop in eer en deught gedragen?...

(Wederom.)

Had mij de dood gehaelt in mijne jonge dagen!...

(Wederom.)

JAQUELIJN. Ey laes! mijn boesem scheurt.

MAEY. Mijn herte splijt van rouw.

JOREN. Ick ben gelijk een steen...

MAEY. Och lieve man!

TEUN. Och vrouw!...
Wie sal in desen noot mij bijstaen, voor mij spreken?...
Och knapen! gaet met mij...

KOSEN. Ick, in dat gat mij steken?
Neen... hebt gij u daer ingebracht, help u daer uyt.

TEUN. Och Kosen! sta mij bij; mijn liefste knecht ontsluyt
Voor mij nu uwe beurs, stelt uwen koffer open.

KOSEN. Neen, dat verstaet sigh niet...

TEUN. Ick vest op u mijn hopen;
Misschien can met een cleyn mijn sake sijn erstelt.

JAQUELIJN. O Kosen! help in noot mijn vaeyer met ie gelt;
Ey doe soo veel voor mij.

KOSEN. Met gelt?... neen Jaquelijne.
Waer ick dat pantje quijt, ick sou van droefheyt quijne!...
De saek en raekt mij niet.

TEUN. Ten minsten gaet met ons...

KOSEN. Neen, ick vertrek van hier, met kiste, beurs, en dons,
En wat mij aengaet, eer mijn goet wordt aengeslagen,
En ick deelachtigh word' van uwe schult en plagen.

(Binnen.)

TEUN. Och Kosen, gaet gij deur?...

MAEY. Laet dien verrader gaen.

JOREN. Ick, baes, sal tot'er doot aen uwe sijde staen:
Ick ga met u; naer 't hof; en wilt u niet ontstellen,
Is 't noodigh 'k sal mijn lijf voor u te pande stellen.

TEUN. Och Joren! mijnen troost.
MAEY. Ons hulp en toeverlaet.
JAQUELIJN. Ons hope!
TEUN. Sonder u en wist ick geenen raet.
JOREN. 'k Sal, tot den lesten snick u mijne trou betoonen.
TEUN. Och Joren! waarmee sal ick u daer voor beloonen?

VIJFDE BEDRIJF

Teun met de sijne op weegh naer den Keyser, wort van Joren getroost. Voor den Keyser gecomen synde, hij geraekt in een groote ontsteltenis. Eindelijk door des Keysers minsaemheyt versekert, en gevraegt sijnde wat hij voor sijn onthael versoekt, hij vraegt en vercrijgt d'eere van de gecroonde leersse onder sijn ambacht te dragen in den ommegangh. Waer door verheugt, verlooft hij sijne dochter aen Joren.

JOREN, TEUN, MAEY, JAQUELIJN.

JOREN. Schep moedt, mijn baes, het lukt wel beter dan ie meent.

TEUN. Dien absiaer heeft mijn moedt en herte soo vercleent,
Dat ick niet dan gerecht en galgen sie voor oogen.

MAEY. O Heer! hoe sal 't vergaen?

JOREN. Die ijdele vertoogen,
En spruyten nieuwers uyt dan uyt de vrees; ey stelt
Uw sinnen wat, en jaegt den schrik wegh die u quelt;
g'Hebt op uw lever niet waerom gij soo soudt schroomen.

TEUN. 't Is waer, ick hebbe noyt een anders goet genomen;
Ik heb noyt peerde-leer voor koeyen leer verkocht;
'k Heb noyt bedorven sool nogh randen ingewrocht;
Nogh d'oogen voor 't bedrogh van knapen toegeloken.
Ik heb noyt, dat ik weet, den vorst te na gesproken,
Nogh oyt geweygert tol of rechten of excys,
Nogh (is 't niet waer Maey?) oyt geeyscht te hoogen prijs
Van lappen?

MAEY. Ja 't mijn man, dat stak mij selver tegen.

TEUN. Ook heb ik noyt mijn wijf onredelijk geslegen,
Dat weet gij wel.

MAEY. Dat raekt 't recht nogh den Keyser niet.

TEUN. 'k Ben niemant schuldigh, dan alleen aen buurwijf Griet,
Voor bier en brandewijn, naer mij geheugt, ses blancken.

JOREN. Wel, waerom dan, soo seer te beven en te jancken?
Dat beev' en jank en schroom en schrik en huyle en tier
Die vuyl van binnen is.

TEUN. Wat weet ik, of Passchier
Den touwer, die op mij soo nijdigh is ontsteken,
Mij dese pert niet speelt, om hem van mij te wreken?

MAEY. Wat can hij doen? hij is maer eenen man als gij:

TEUN. 't Is waer, maer hij verwint mij ver in fielterij,
En, als hij is gesint sijn boosheyt uyt te wercken,
Hij can de selve wel met valsche blijcken stercken.

JOREN. Met valsche blijken.

TEUN. Ja, want tot een valschen eedt
Sijn hedendaegs al veel, om cleyn gewin, gereet.
Sij souden onsen Heer als Judas self verkoopen,
Schoon of m'hun maer de helft van Judas loon dee hopen.

MAEY. Ick denk niet dat er twee van die in Brussel sijn.

TEUN. Och Maey! der sijner veel die met een valschen schijn,
Langs straete gaen; het sijn van buyten goede lieden,
Maer als men neerstig hun van binnen gaet bespieden,
Men vint den wolven aerd bedeckt met lammer vel,
Ick ken niet verr' van hier soo een geveynsden wel,
Een heyligen in schijn, een bijter van Pilaeren,
Die daegelijckx maeckt soo veel Cruysen als hij hairen
Op 't hooft en kinne heeft, wiens uytterlijck gesicht,
Al wie hem niet en kent door sijne seden sticht;
Maer 't is een loosen vos becleet met duyve pluymen,
Hij treckt dat wesen aen om beterder te luymen
Op winst en eygen baet, en blijft daer med' bedeckt,
Tot hij, 't geen hem lust in sijne netten treckt, —
Met sulcke sou Passchier mij lichtelijk beliegen.

JOREN. Maer meent gij dat den vorst soo licht sigh laet bedriegen?
Sijn oordeel is te snel in handelingh van recht;
Hij denkt en overdenkt al wat een ieder seght:
Hij vonnist geene saeck dan in den rechten regel,
En vóór de waerheyt blijkt, hij drukt noyt sijnen segel.
Geen insicht van sijn baet, geen vrient, nogh maegschappij,
Geen staets nogh lants verschil, geen oogen-luykerij
Comt in de vierschaer waer hij neder is geseten.
Steunt op dien rechter, en op uw oprecht geweten
Soo gaet gij naer het hof gerust en onbevreest.

TEUN. Och Joren! trouwe knaep! hoe troost gij mijnen geest;
Com dan, in 's Heerens naem laet ons ten hove trecken.

MAEY. Courage, Teun, Godt sal d'onnooselheyt ontdecken.

JAQUELIJN. Soo vaeyer, draegt u kloek, ons sal geen leet geschiên.

JOREN. Is 't noot, dan sult gij baes de trou van Joren sien.

TEUN. O mijn getrouwe knecht.

MAEY. O mijnen lieven Joren!

JAQUELIJN. Soo, Joren, gaet soo voort.

MAEY. Gij sijt voor ons geboren.

(Al de gordijnen op. Vertoogh van 't keyserlijk hof.)

KEYSER, AMBROOS, HOVELINGH.

KEYSER. Soo hebt gij onse Teun ten hove ingedaegt:
Hoe houdt hij hem?

AMBROOS. Hij sucht, hij krijt, hij kermt en klaegt,
Alsof hij om een moort waer van den schout gevangen,
En morgen op de mert moest wesen opgehangen.

KEYSER. Gij moest hem soo veel schrik niet jagen in het hert,
Dat was mijn orden niet.

AMBROOS. 'k Nam vreugt in sijne smert,
Om dat de selve quam uyt sulcke losse gronden.
Maey, Jaquelijn, en wie daer binnen was gevonden,
Verschrikten soo, wanneer ick quam de trappen af
Met d'hellebaert ind'hant, al tieren, met een straf
En toornigh aengesicht, en promoteurs gerommel,
Als of voor hun verscheen den schrickelijksten drommel,
Wien oyt Anteuns patroon in sijne celle sagh.
Mijn opgemaekte spraek geleek een donderslagh,
Mijn oogh, vol blixems aen dien moedeloosen ouden.
Hij comt met sijne Maey en dochter en vertrouden
Ten hove, tot'er doot benaut in sijne ziel.

KEYSER. Gij sijt een oolijcken en afgerichten fiel:
Waerom dien ouden man soo in 't gemoet te prangen?

AMBROOS. Waeromme heeft hij u soo onbeleeft ontfangen?

KEYSER. Ick was hem onbekent: maer 'k sal u, met'er tijdt
Ook stellen in de proef van 't gen hij door u lijdt,
En sien, of gij dan min als hij, benaut sult wesen.

AMBROOS. Als 't u behaegt, mijn vorst; maer als gij mij doet vreesen,
't Moet ook sijn op die wijs.

KEYSER. Misschien op slechter. Gaet
Nu heen, en siet of Teun nog niet in 't voorhof staet;
Vertoeft hij langh, 'k sal hem van daegh niet connen hooren.
Dies, soo hij daer is, brengt hem dadelijk met Joren
En vrou en dochter in.

AMBROOS. Ik pas op uw bevel.

(Binnen.)

HOVELING. Uw majesteit bereyt ons daer een aerdigh spel.

KEYSER. Het is den rechten eijsch der vasten avont tijden:
Den besten middel om sigh selven te verblijden
Is jock en boerterij van veynsen ongeraekt.

(Ambroos uyt, met Teun, Jaquelijn, Maey en Joren.)

AMBROOS. Siet hier den lapper wien den wijn soo lecker smaekt.

(Alle vallen sij op 't aensicht neer, roepende:)

Genade!...

KEYSER. Is dat Teun, die gistren heeft geseten
Tot aen den middernacht om leckerlijk te eten?...

ALLE. Genade!...

AMBROOS. Ja 't mijn vorst.

KEYSER. Die van den besten wijn
Geduerigh glaesies dronk, en schaelties bij dosijn?

ALLE. Genade!...

AMBROOS. 't Is hij self.

KEYSER. Is dat die leck're Maeye
Die sulk een schoon kappoen wist aan het spit te draeye'?

ALLE. Genade!...

AMBROOS. Ja, die is 't.

KEYSER. Is dat die Jaquelijn
Die gister altijdt moest bij haeren Joren sijn?

ALLE. Genade!...

AMBROOS. 't Is die sloof.

KEYSER. Is dat dien cuyschen Joren,
Die altijdt vis'len gingh in Jaquelijnes ooren?

ALLE. Genade!...

AMBROOS. 't Is dien quant, dien selven guychelaer.

JOREN *(stil)*. Is 't keyser Carel self, of eenen toveraer?

KEYSER. Anteunis, antwoord mij, maer wacht u van te liegen,
Want gij nogh niemant can mij in dat stuck bedriegen.

JOREN *(stil)*. Daer speelt de drommel mee.

TEUN *(met de sijne 't hooft opheffende)*. Vraegt vrijelijk mijn heer.

KEYSER. Sat niemant meer dan dees' bij u ter tafel neer?

TEUN. Nogh eenen knaep, mijn heer, die als gij ons dee dagen,
Van mij gelopen is, uyt vreese van de plagen.

KEYSER. Geen ander?... Siet wel toe...

TEUN. Daer quam een vreemden in,
Terwijl ick nedersat met gheel mijn huysgesin.

AMBROOS *(stil)*. Sijn kelder noemt hij huys.

KEYSER. Wat wilde desen seggen?

TEUN. Hij wou, dat ick een lap sou op sijn leerssen leggen,
Waer op ick wat ontstelt, door dorst en honger noot,
(Ick segh 't mijn heer recht uyt) in mijnen key uytschoot.

KEYSER. Heeft desen ook met u aen tafel neergeseten?

TEUN. Hij gaf ons, op dat hij met mij sou mogen eeten,
Acht potten wijns.

KEYSER. Kent gij dien milden vreemden niet?

TEUN. 'k Sagh hem voor boer-balliuw...

JOREN *(den Keyser besiende)*. Och Meester Teunis, siet
Eens op, het is den vorst voor wien wij sijn gebogen,
Die gister met ons at.

(Sij sien alle op, en vol verbaestheyt neervallende, roepen:)

Genade!... toont meedoogen...

KEYSER. Rijs, Teunis, rijs op Maey, Jaqlijne, Joren, rijst;
't Is reden, dat men u ook wederjonst bewijst,
Nu gij mij gisteren soo smakelijk dee eeten
Soo langh ick desen troon, als Keyser heb beseten
En heeft mij geen kappoen soo hertelijk gesmaekt.

MAEY. 't Was goet ook, vorst.

KEYSER. Oprecht.

JAQUELIJN. Ick hadde 't schoon gemaekt.

KEYSER. Gij sijt een brave meyt.

JOREN. Hoe smaekten Frans den tappers
Bordeeusen, heer?...

KEYSER. Seer wel.

AMBROOS *(stil)*. Wat brillen mij die lappers?
Sij maken met den vorst compeer en cameraet.

KEYSER. 't Was alles wonder goet, salaye, bier, wijn, gebraet,
Geselschap, al om best.

TEUN. 't Verheugt mij boven maten.

KEYSER. Maer segh mij, Teunis, 'k wil die feest daer bij niet laten:
't Is reden dat ick u naer mijne schult betael:
Segh wat gij van mij vraegt voor een soo goet onthael.

TEUN *(bij se selven wat gepeyst hebbende)*. Op dat men, 't alle tijdt,
d'eer sou indachtigh wesen
Die uwe Majesteit een lapper heeft bewesen,
Jon, dat ons ambacht, op sijn feestelijcken dagh,
Een leersse, met de croon daarboven, dragen magh.

AMBROOS *(stil)*. Een rechte lappers vraeg.

KEYSER. 't Verlof is u gegeven.

TEUN. Ick dank uw Majesteit.

ALLE. Langh moet den Keyser leven!
(Gordijnen toe.)

TEUN, MAEY, JAQUELIJN, JOREN.

TEUN. Bijgommen, sulk een eer is 't ambacht noyt geschiet.

MAEY. Ick ken door vroylijkheyt mijn eygen selven niet.

JAQUELIJN. 't Is weert sulk eenen gast sijn eten voor te stellen.

MAEY. Waer is dien Kosen nu, die ons niet durf versellen...
Had ick hem hier, ick krabd' hem neus en kaken op.

TEUN. Ey Maeye, spreek niet meer van desen dasen kop;
Ick liet mij al te los door sijne beurs bekoren;
Maer nu is gheel mijn hert voor onsen trouwen Joren.
En mits den Keyser ons, soo milt, sijn jonsten biedt,
'k Wil Joren, dat de vreugt die ick hier door geniet,
U mede sij gedeelt; ick ken uw minne-pijne
Dies geev' ick u van daegh mijn dochter Jaquelijne,

Ter eeren van de Leers, tot loon van uwe trouw;
Ick neem u aen tot soon, neemt Jaquelijn tot vrouw.

MAEY. Daer spreekt gij, weerde man een woort naer mijn behagen.

JAQUELIJN. Och vaeyer!...

JOREN. Och mijn baes!...

TEUN. Ick sal u liefde dragen
Ter doot, en wil, dat gij nogh vóór den dagh verloopt,
Met mijne Jaquelijn u door belofte knoopt.

JOREN. Och Jaquelijn mijn lief!...

JAQUELIJN. Och Joren!

TEUN. Dat 's gesloten...
Maer, om dees vreugde-feest en blijdschap te vergrooten,
Gaet, Joren, uyt mijn naem als deken van de konst
Der oude lapperij, vercondigen de jonst
Des Keysers, desen dagh door mijn versoek vercregen,
Aen gheel het ambacht: sulk een ongemeenen zegen,
En heerlijkheyt vereyscht dat elk sijn werk laet staen:
Drij guldens geev'ick hen tot teire in d'Halve Maen.

JOREN. Ick ga aen iegelijk uw lief bevel ontlede.

TEUN. Als gij terugghekeert, brengt een Notaris mede,
Op dat men met geschrift uw ondertrouwe sluyt:
Soo wort gij bruydegom, en Jaquelijn de bruyt.

JOREN. Ick vliege meester.

MAEY. Ga, maer keer in haesten weder.

TEUN. Langh blijf de leers gecroont tot roem van 't oude leder.

NAE-REDEN

Een ieder oeffent sigh met 't voorval van vandaegh.
Veel lacchen overluyt met onsen Teunis vraegh,
En seggen: hadde mij den vorst die keur gegeven
Ick waere nu bevrijt van sorgen voor mijn leven.
Een trotsaert, die den wint van eer heeft in sijn geest,
Roept uyt: ick had nu voogt van 't Gentsche slot geweest.
Een gierigaert: wou mij den Keyser soo bedancken,
Ick had'een rent gevraegt op Antwerps wisselbancken...
Belachelijck besluyt! Anteun heeft niet van doen
Nogh slotvoogdij nogh rent... Hij blijft bij sijne schoen,
En als hij elders sou sigh selven gaen besteden,
't Waer of men eenen aep in zij en gout sagh kleden.
Wat raekt het gelt of d'eer een lapper, die tevreên
Met sijnen elssen leeft, versaden met een cleen,
En als hij eens in 't jaer van een cappoen magh eten
Al sijn voorleden roy en aerbey heeft vergeten.
Te vreden syn is veel, te vreden sijn is meer
Dan al den schat en roem van een gecroonden heer
Die, om sijn overvloet, nogh wil naer vorder trachten.
Dat alle gierigaerts en trotsaerts Teun verachten,
Sijn vraege toont ons claer, dat hij tevreden leeft,
Dienvolgens meer besit dan eer en rijkdom geeft.
Geluckigen Anteun! gij gaet geruster slapen
Dan eenen grooten Vorst gedient van hondert knapen,
Dan eene focker die sijn kassen heeft vol gelt,
Waer mee hij sigh, bij daegh en gheele nachten quelt.
Gij slaept bij 't oude leer, bevrijt van duysent sorgen,
Voor geenen dief bevreest, tot aen den lichten morgen:
Uw kelder, uwe Maey en uwen schralen heert
Voldoen aen uwe lust, vernoegen uw begeert;
En soo gij desen dagh wat eersucht quam betoonen,
Het was niet om uw hooft, maer eene leers te croonen.
Soo langh het Brussels hof en wallen sullen staen,
Sal uw gecroonde leers met 't ambacht ommegaen.

Tot meerder eere Godts
Ende van den
H. Aertsengel Michael